

FORSKNINGSRAPPORT 2024:1

Vänligt och värdigt i Västervik

PROFESSIONSDRIVEN UTVECKLING FÖR
HUMANISTISK HANTERING AV HEMLÖSHETS-
PROBLEMATIK I KOMMUNAL VERKSAMHET

Elinor Nilsson, Klara Björkum, Maria Spante

CAMPUS
VÄSTERVIK
CAMPUSVÄSTERVIK.SE

CV.

Vänligt och värdigt i Västervik

**PROFESSIONSDRIVEN UTVECKLING FÖR
HUMANISTISK HANTERING AV HEMLÖSHETS-
PROBLEMATIK I KOMMUNAL VERKSAMHET**

PRODUKTION OCH UTGIVNING:

Campus Västervik

© FÖRFATTARNA OCH CAMPUS VÄSTERVIK

Östersjövägen 8

593 32 Västervik

Telefon: 0490-25 40 90

www.campusvastervik.se

ISBN: 978-91-985421-9-6

FORSKNINGSRAPPORT 2024:1

Vänligt och värdigt i Västervik

PROFESSIONSDRIVEN UTVECKLING FÖR
HUMANISTISK HANTERING AV HEMLÖSHETS-
PROBLEMATIK I KOMMUNAL VERKSAMHET

Elinor Nilsson, Klara Björkum, Maria Spante

CV ● CAMPUS
VÄSTERVIK

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattning	8
Författare	10
Forskningsgrupp	10
CAMPUS VÄSTERVIKS FORSKNINGSMILJÖ	11
Bakgrund	12
STATSBIDRAG KRING HEMLÖSHET	13
BEHOVET AV STÄRKT SAMVERKAN OCH GEMENSAMMA ARBETSSÄTT	14
ORSAKER BAKOM HEMLÖSHET	15

KOMMUNENS ANSVAR FÖR BOSTADSFÖRSÖRJNING	16
NATIONELL HEMLÖSHETSSTRATEGI OCH BOSTAD FÖRST	17
HEMLÖSHET I VÄSTERVIKS KOMMUN.....	20
Syfte.....	22
Teori.....	24
VERKSAMHETSTEORI	25
Metod.....	29
DRIVANDE UTGÅNGSPUNKTER FÖR CHANGE LABORATORY.....	31
DELTAGARE FRÅN VERKSAMHETER I CHANGE LABORATORY.....	32
CHANGE LABORATORY-PROCESSEN.....	33
MATERIAL	35
MELLANSESSIONSANALYS.....	36
Genomförande.....	38
SAMMANFATTNING AV GENOMFÖRANDET AV CHANGE LABORATORY I VÄSTERVIKS KOMMUN	39
SESSION 1	43
SESSION 2.....	47
SESSION 3.....	51

SESSION 4.....	55
SESSION 5.....	59
SESSION 6.....	63
SESSION 7.....	67
SESSION 8.....	71

Resultat76

PROCESSUTVECKLINGEN UNDER SESSIONERNA.....	77
DIMENSIONER.....	78
FRÅN VAGT TILL KLARGJORT.....	79
FRÅN LÅNGSAMT TILL SNABBT.....	80
FRÅN LAGSTRIDIGT TILL LAGLIGT.....	81
FRÅN ORÄTTVIST TILL RÄTTVIST.....	82
FRÅN OETISKT TILL ETISKT.....	83
MODELLER.....	84
BEGREPPSFÖRTYDLIGANDE.....	85
LAPPEN.....	85
KONTRAKTSTRAPPAN.....	86
KORTARE KONTRAKT.....	88
VRÅKNINGSFÖREBYGGANDE SAMVERKAN.....	88
FYRFÄLTAREN.....	90
OTYDLIGT → TYDLIGT.....	91

SEPARAT → FÖRENAT.....	91
Utvärdering.....	93
LÄRDOMAR.....	94
MÖJLIGA FÖRBÄTTRINGAR.....	95
FRAMTIDA BEHOV.....	95
Slutsatser.....	96
Referenser.....	102

Sammanfattning

2024:1 | CAMPUS VÄSTERVIK

DETTA ÄR EN RAPPORT som beskriver genomförandet av ett så kallat »Change Laboratory« inom ramen för ett samverkansprojekt kring bosociala frågor, med särskild inriktning på hemlöshet och risk för hemlöshet, i Västerviks kommun. Rapporten inleds med bakgrund till projektet och en beskrivning av hur »Change Laboratory«, den använda metoden, valdes ut och planerades. Därefter följer ett teoriavsnitt och en metodbeskrivning som syftar till att ge läsaren förståelse för vad som är centrala utgångspunkter i ett »Change Laboratory«. Sedan följer en beskrivning av metodens användning utifrån önskan om att stärka den lokala förankringen och handlingskraften mellan verksamheter som arbetar med bosociala frågor i Västerviks kommun. Vidare följer beskrivningar av genomförandet av »Change Laboratory«, session för session. Kopplat till genomförandet finns också ett resultatavsnitt som sammanfattar vad som genererades av sessionerna. Rapporten avslutas med en sammanfattning av centrala slutsatser samt med en framåtblick som beskriver vad arbetet som gjorts i »Change Laboratory« kan bidra med för ett fortsatt kommunalt samverkansarbete kring hemlöshet och risk för hemlöshet.

FÖRFATTARE

ELINOR NILSSON, forsknings- och utvecklingskoordinator vid Campus Västervik

KLARA BJÖRKUM, forsknings- och utvecklingskoordinator vid Campus Västervik

MARIA SPANTE, forskare inom arbetsintegrerat lärande (AIL) vid Högskolan Väst

FORSKNINGSGRUPP

I genomförandet av »Change Laboratory« i Västervik har en forskningsgrupp ansvarat för arbetet. Facilitator, ansvarig för att leda genomförandeprocessen och respektive session, har varit Maria Spante som är forskare vid Högskolan Väst och expert på metoden. Elinor Nilsson och Klara Björkum, båda forsknings- och utvecklingskoordinatorer vid Campus Västervik, har stöttat arbetet genom att medverka vid samtliga sessioner, dokumentera arbetet samt genomföra de så kallade mellansessionsanalyserna. Campus Västervik och Högskolan Väst har sedan många år en nära samverkan gällande såväl forskning som högre utbildning. I detta samverkansforskningsprojekt förenas kunskaper och erfarenheter från de båda verksamheterna i ett gemensamt upplägg.

CAMPUS VÄSTERVIKS FORSKNINGSMILJÖ

Campus Västervik inkluderar en forskningsmiljö med inriktning mot innovativ välfärd och social hållbarhet på landsbygd. Välfärd och social hållbarhet definieras brett och sammanfattar samtliga aspekter av att bo, leva och verka på landsbygder. I forskningsmiljön utförs forskningsprojekt, utvecklingsprojekt och kompetenshöjande aktiviteter och insatser av forskare, forskarstuderande och forskarassistenter. I vårt genomförande samverkar vi med regionala aktörer och nationella lärosäten. Landsbygdens behov styr oss, detta gör att vår verksamhet anpassas och modifieras efter det som gynnar landsbygden.

Bakgrund

2024:1 | CAMPUS VÄSTERVIK

I VÄSTERVIKS KOMMUN har Socialförvaltningen, Enheten för arbete och kompetens och Bostadsbolaget en gemensam, mångårig samverkan kring bosociala frågor. Samverkan har haft som syfte att bland annat skapa förutsättningar för stöd och boende till personer som inte själva kan tillgodose dessa behov. Exempel på hur denna samverkan sker, i praktisk mening, är att verksamheterna har olika typer av gemensamma möten där professionella möts för att utbyta information och samråda kring bland annat klientärenden.

STATSBIDRAG KRING HEMLÖSHET

Under 2022 utlyste Socialstyrelsen statsbidrag i syfte att kommuner ska kunna stärka sitt arbete med att motverka hemlöshet, enligt metoden »Bostad först«. Västerviks kommun ansökte, beviljades medel och gav Campus Västerviks forskningsmiljö uppdraget att bidra till ökade kunskaper samt bredda samverkan mellan förvaltningarna kring frågor rörande hemlöshet och risk för hemlöshet.

Kommunen önskade även utreda förutsättningarna för och innebörden av att eventuellt implementera metod »Bostad först«. Under 2023 söktes och beviljades ytterligare statsbidrag

och ett kompletterande uppdrag tilldelades Campus Västerviks forskningsmiljö – att skapa en kunskapssammanställning kring hur samverkan och arbetssätt inom nämnda förvaltningar, gällande bosociala frågor, kan organiseras och förbättras. Till detta ska frågan om metod »Bostad först« finnas med som ett eventuellt alternativ att undersöka för framtida arbete med att motverka hemlöshet och risk för hemlöshet. Kunskapssammanställningen kommer att redovisas i ett separat projektdokument.

Kring de båda uppdragen bildades en styrgrupp med representation från samtliga verksamheter. De funktioner som utgjorde styrgruppen var VD samt marknadschef från Bostadsbolaget, Socialchef i Västerviks kommun, chef för Individ- och familjeomsorgen inom Socialförvaltningen samt tillförordnad chef för Enheten för arbete och kompetens (under vilken försörjningsstödsverksamheten är organiserad). Styrgruppen tog del av planering för de aktiviteter som skulle genomföras och följde processen genom kontinuerliga avstämningsmöten. Det var styrgruppen som efter genomförandet mottog rapportering och ansvarade för fortsatt planering, beslutsfattande och framtida tillvägagångssätt.

BEHOVET AV STÄRKT SAMVERKAN OCH GEMENSAMMA ARBETSSÄTT

Det beskrivs inom Västerviks kommun behov av att ytterligare fördjupa och utveckla arbetet kring hemlöshet och risk för hemlöshet. Vid gemensamma möten tillsammans med nämnda verksamheter, utifrån statsbidragsansökningarna, skildrades en samstämmig bild av att det är komplext att arbeta med bosociala frågor. Det upplevs svårigheter kring att finna arbetssätt som fungerar väl, inte bara inom verksamheter, utan också mellan verksamheter. Det uttrycks ett behov av att fortsätta utveckla och stärka kommunens samlade ansvar kring dessa frågor. Att detta är angeläget och allas gemensamma önskan förefaller givet i dessa dialogsamtal, däremot finns det inte ett lika tydligt »hur« kring vilken riktning som ska tas. Olika

verksamheter framhåller olika perspektiv, utifrån sina respektive uppdrag och ansvarsområden. Så en viktig utgångspunkt, i nämnda uppdrag, har varit att undersöka just det gemensamma »hur:et« och på vilket sätt den gemensamma vägen framåt ska formas.

Trots att kommunal samverkan finns i Västervik kring frågor som rör hemlöshet och risk för hemlöshet så är verkligheten sådan att det finns individer som ändå, av olika skäl, saknar en bostad. Detta är i sig inget unikt för Västerviks kommun – i en rapport från Socialstyrelsen från 2023 om kartläggning av hemlöshet anges att drygt 27 000 personer i Sverige befinner sig i en hemlöshetssituation¹. Organiseringen av hur man arbetar inom kommunerna med att motverka hemlöshet skiljer sig åt och troliga förklaringar till detta är flera. Bland annat att kommunerna har olika slags förutsättningar och sätt att organisera sig utifrån sina verksamhetsstrukturer och resurser.

Campus Västerviks forskningsmiljö föreslog för styrgruppen att genomföra ett så kallat »Change Laboratory« (CL) tillsammans med medarbetare från respektive verksamhet. CL är en metod som har använts bland annat kring arbete med att motverka hemlöshet i Finland. Att genomföra ett CL beslutades och planerades under våren år 2023, för att sedan genomföras under hösten samma år.

ORSAKER BAKOM HEMLÖSHET

Orsakerna bakom hemlöshet kan vara flera och komplexa. Likaså de strategier och arbetssätt som kan krävas för att motverka hemlöshet, som ofta hänger samman med andra typer av problem och behov såsom exempelvis missbruk och psykisk ohälsa. De insatser som behövs kan vara både på individuell och på strukturell nivå.

Både insatser på bostadsmarknaden och riktade sociala insatser kan vara av betydelse, beroende på orsaker till att en hemlöshetsituation har uppstått. Sådär beskrivs detta i den nationella hemlöshetsstrategin:

»Arbetet mot hemlöshet utförs ofta i skärningspunkten mellan socialpolitik och bostadspolitik men även andra politikområden som utbildnings- och arbetsmarknadspolitik påverkar förutsättningarna för att få och behålla en bostad. Bostadsbristen och framför allt den låga tillgången till hyreslägenheter för personer som saknar eller har låga inkomster har lett till att fler vänder sig till socialtjänsten för att få hjälp med sin bostadssituation².«

Mer om den nationella hemlöshetsstrategin, kartläggningen om hemlöshet och hemlöshetsituationen i Västerviks kommun presenteras närmare i rapportens kommande avsnitt.

KOMMUNENS ANSVAR FÖR BOSTADSFÖRSÖRJNING

Flera svenska lagar beskriver hur samhället och kommunerna har ett ansvar gällande bostadsförsörjningen för landets invånare. Så här skriver Socialstyrelsen, i en rapport om att förebygga och motverka hemlöshet, om kommunernas huvudansvar:

»Enligt 1 kap. 2 § regeringsformen ska det allmänna särskilt trygga rätten till arbete, bostad och utbildning. Att kommunerna har huvudansvaret för bostadsförsörjningen framgår av lagen (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar, bostadsförsörjningslagen. Varje kommun ska med riktlinjer planera för bostadsförsörjningen. Syftet

med planeringen för bostadsförsörjningen är att skapa förutsättningar för alla i kommunen att leva i goda bostäder och att främja att ändamålsenliga åtgärder för bostadsförsörjningen förbereds och genomförs³.«

På hemsidan Kunskapsguiden, som samlar kunskapsstödjande produkter från bland annat Socialstyrelsen, skriver man följande angående det kommunala ansvaret gällande bostadsförsörjning:

»Kommunen har ansvar för bostadsförsörjningen i kommunen. Utifrån socialtjänstlagen, SoL, har kommunen skyldighet att tillhandahålla bostäder till vissa grupper och har det yttersta ansvaret för att personer får den hjälp och det stöd som de behöver (...) Kommunerna ansvarar för att planera bostadsförsörjningen i kommunen utifrån framtagna riktlinjer. Syftet med planeringen ska bland annat vara att skapa förutsättningar för alla i kommunen att leva i goda bostäder⁴.«

NATIONELL HEMLÖSHETSSTRATEGI OCH BOSTAD FÖRST

År 2022 presenterade Sveriges regering en nationell hemlöshetsstrategi, med strategiperiod år 2022 till och med år 2026, för att motverka hemlöshet i landet⁵. Regeringens mål för att motverka hemlöshet är:

1. Hemlöshet ska förebyggas
2. Ingen ska bo eller leva på gatan
3. Metoden Bostad först bör införas nationellt
4. Det sociala perspektivet i samhällsplaneringen ska stärkas.

Så här beskrivs mål nummer 3, metod »Bostad först«, i den nationella hemlöshetsstrategin: »Metod »Bostad först« syftar till att motverka hemlöshet för personer med social problematik. Metoden utgår från att människor behöver ett tryggt boende för att kunna göra något åt sina övriga problem. Metoden innebär att personer i akut hemlöshet erbjuds en bostad på samma villkor som andra hyresgäster. Detta kombineras sedan med frivilliga och individuellt anpassade hjälpinsatser.«

METOD BOSTAD FÖRST BYGGER PÅ ÅTTA GRUNDLÄGGANDE PRINCIPER, VILKA ÄR⁷:

1. Bostad är en mänsklig rättighet
2. Rätten till val och självbestämmande
3. Bostad och behandling ska separeras från varandra
4. Stöd riktas till återhämtning
5. Stöd baseras på skademinskning
6. Aktivt engagemang utan tvång och fostran
7. Deltagarstyrt stöd utifrån individens styrkor, behov och egna mål
8. Flexibelt stöd under så lång tid som personen själv vill och behöver.

Cirka en femtedel av Sveriges kommuner arbetade enligt metoden »Bostad först« år 2021⁸. Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) menar att Bostad först kan vara effektivare än andra traditionella insatser som kan erbjudas för att minska hemlöshet. Sannolikt är den också effektivare än sedvanliga insatser för att öka stabiliteten i boendet⁹.

I en lägesrapport från Socialstyrelsen från år 2022 beskrivs vissa hinder för implementering och spridning av metoden. Bland annat otillräcklig resurssättning och brist på lokalt politiskt stöd. Även bristande intresse från bostadsbolag och hyresvärdar nämns som ett potentiellt hinder för metodens fulla utveckling. En annan risk är att bristfälliga kunskaper samt attityder inom socialtjänsten kan stå i vägen för att ge plats för en sådan ny metod¹⁰.

Att arbeta utifrån metod »Bostad först« skiljer sig ofta från hur de sedvanliga utgångspunkterna ofta ser ut inom socialtjänsten i Sveriges kommuner. Likaså kan det skilja sig mellan hur »Bostad först« ser ut enligt »originalmetoden« och hur »Bostad först« i praktiken ser ut i de svenska kommuner som har implementerat arbetssättet. Nedan följer exempel på sådana skillnader¹¹.

VERKSAMHETENS KÄNNETECKEN	»BOSTAD FÖRST« ENLIGT ORIGINAL-METODEN	VANLIGA UTGÅNGSPUNKTER I SVENSKA KOMMUNER	BOSTAD FÖRST ENLIGT DE SVENSKA KOMMUNER SOM ÄR IGÅNG
Eget förstahandskontrakt	Ja	Nej	Oftast inte
Bo kvar i samma lägenhet från dag ett	Ja	Oftast inte	Ja
Lägenhet integrerad i ordinarie bestånd	Ja	Olika	Ja
De villkor som gäller är enbart hyreslagens	Ja	Nej	Ja
Frivilligt stöd utifrån individuella behov	Ja	Vanligt med villkorat stöd	Ja

FIGUR 1

HEMLÖSHET I VÄSTERVIKS KOMMUN

Socialstyrelsens genomförde år 2023 en nationell kartläggning av hemlöshet i landet. I underlaget finns fyra olika definitioner av hemlöshet¹²:

- 1. AKUT HEMLÖSHET** – personer som sover i offentliga lokaler, utomhus, i trappuppgångar eller på akutboenden, härbärgen, jourboenden, skyddade boenden, vandrarhem eller motsvarande
- 2. INSTITUTIONSVISTELSE ELLER STÖDBOENDE** – anstalts/institutionsvistelse eller boende på stödboende som är utan bostad inför planerad utflytt
- 3. LÅNGSIKTIGA BOENDELÖSNINGAR** – boenden ordnade av socialtjänsten (socialt kontrakt, träningslägenhet, försökslägenhet, andrahandskontrakt utan besittningsrätt)
- 4. EGET ORDNAT KORTSIKTIGT BOENDE** – ofrivilligt inneboende hos bekanta/släkt/familj eller boende i andra hand utan kontrakt eller med tillfälligt kontrakt.

I kartläggningen framkommer att det vid mätningens tidpunkt fanns 93 individer i Västerviks kommun som befann sig i någon typ av hemlöshetssituation, uppdelat enligt **figur 2**.

HEMLÖSHETSSITUATION UTIFRÅN SOCIALSTYRELSENS DEFINITIONER	ANTAL INDIVIDER
1. Akut hemlöshet	17
2. Institutionsvistelse eller stödboende	0
3. Långsiktiga boendelösningar	65
4. Eget ordnat kortsiktigt boende	11

FIGUR 2

Syfte

2024:1 | CAMPUS VÄSTERVIK

SYFTET MED PROJEKTET var att stärka den lokalt förankrade handlingskraften bland de professionella som arbetar med frågor som rör hemlöshet och risk för hemlöshet inom Västerviks kommun.

Teori

2024:1 | CAMPUS VÄSTERVIK

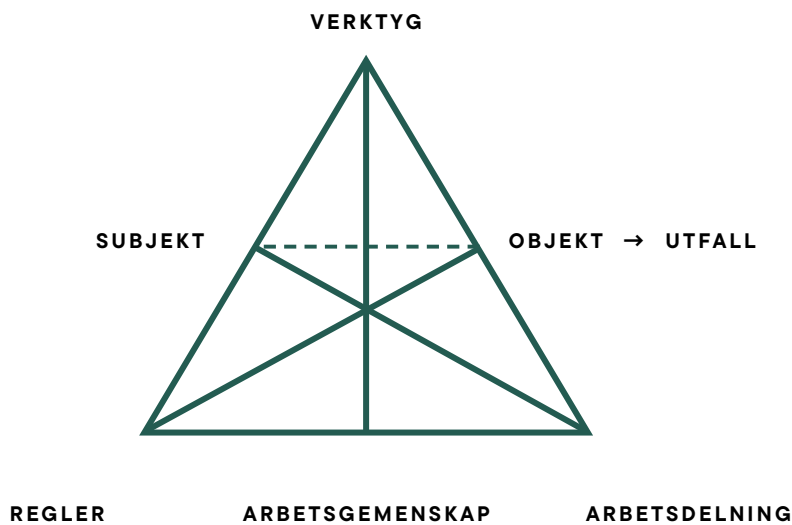
HÄR FÖLJER ETT AVSNITT MED genomgång av den teori som ligger till grund för »Change Laboratory«, den metod som valdes ut att genomföras utifrån behoven som fanns i Västerviks kommun, gällande att stärka samverkan och handlingskraften kring bosociala frågor.

VERKSAMHETSTEORI

Verksamhetsteori är en teoretisk ram som fokuserar på mänskliga aktiviteter som sker i organiserad form¹³. Det kan exempelvis handla om organisering av arbete i både privat och offentlig sektor, eller utanför ett yrkessammanhang såsom exempelvis inom barn- och ungdomsidrott.

När man använder sig av verksamhetsteori i sina studier är det särskilt intressant att titta på det som kallas kontradiktioner, som kan sägas handla om motstånd alternativt motsättningar inom verksamheter¹⁴. Fokus ligger alltså på att studera skav i verksamheter. Det beror på att teorin utgår från att utveckling sker när motstånd identifieras och kan därmed också verka som en kreativ kraft att skapa nya lösningar¹⁵. Kort kan man säga att konflikter i verksamheter ses som en motor till kreativitet och förändring.

Det finns flera sätt att adressera dessa konflikter och dessutom på vilken nivå man vill använda teorin. Den går att tillämpa inom verksamheter, mellan verksamheter och mellan analytiska maktnivåer i ett samhälle. Man talar om att teorin har utvecklats och att det finns olika generationer av teorin¹⁶. Teorin brukar visas som en eller flera trianglar. Triangeln, dess noder och inbördes relationer visar på vad det är man tittar särskilt noga efter i sina studier¹⁷.

FIGUR 3

Triangeln visar delar av en verksamhet, noder, som analyseras när man inom verksamhetsteori undersöker så kallade motsättningar eller kontradiktioner. Bilden visar att triangelns olika noder hänger samman med varandra och att motsättningar kan finnas mellan samtliga av dessa delar.

NEDAN FÖLJER BESKRIVNINGAR AV TRIANGELNS OLIKA NODER OCH BEGREPP:

OBJEKTET i triangeln är det man menar är orsaken till att verksamheten över huvud taget finns. Exempelvis så skulle en skola inte kunna finnas utan elever. Ett fängelse skulle inte kunna finnas utan intagna. En handbollsklubb skulle inte finnas utan handbollsspelare, och så vidare.

SUBJEKTET i triangelmodellen är de som man särskilt fokuserar på i sin studie. Kanske är det lärare? Kanske är det vårdare? Kanske är det tränare? Det beror alltså på vilka som man är särskilt intresserad av att studera.

VERKTYG handlar om de arbetsredskap man använder sig av i det studerade verksamhetssystemet, så som pedagogiska modeller, digitala verktyg, pennor och kriterier, särskild litteratur, etc. Det handlar om de materiella och processinriktade praktiker som används i verksamheten för att nå sitt syfte. Som exempel i skolan att alla elever lär, utvecklas och trivs.

REGLER handlar om det regelverk som präglar arbetet likväl som de sätt att arbeta på som utvecklats till en norm i verksamheten, det vill säga det man anser som det rätta och riktiga.

ARBETSGEMENSKAP handlar om den yrkesgrupp som finns i verksamheten, det kan vara olika beroende på vilken verksamhet man intresserar sig för i sina studier. I en skola kan det handla om skolans kollegium.

ARBETSDELNING handlar om hur olika roller i verksamheter har olika ansvarsområden. Om vi fortsätter med skolexemplet kan vi här identifiera roller som rektor med ansvar för all personal, skolsköterska med ansvar för elevers hälsa och vaktmästare med ansvar för fastigheter. Vidare kan man se på hur man väljer att mötas inom och mellan ansvarsrollerna i en verksamhet.

För att återknyta till det viktiga teoretiska begreppet kontradiktioner så tar man reda på, med stöd av visualiseringen av verksamhetssystemet, vilka motsättningar som kan identifieras inom noder och mellan noder i triangeln, det vill säga inom hela verksamhetssystemet. När man arbetar kollektivt och i samverkan med deltagare görs dessa analyser av praktiker i verksamhetssystemet. Man kan även använda teorin för att analysera vad som sker i verksamheter som man studerat på annat sätt.

Verksamhetsteori har tillämpats inom en rad varierande områden och discipliner såsom utbildning (från förskola till högre utbildning), organisationssociologi, människa–datorinteraktion, datorstött samarbete, informationssystem, sjukhusadministration, språkutveckling, entreprenörskap och ledarskap. På senare tid har verksamhetsteori tillämpats på samhällsutmaningar så som hemlöshet, social och miljömässig rättvisa samt klimatförändringar över hela världen.

I denna studie är teorin drivande också för metoden »Change Laboratory¹⁸« som har använts i studien och beskrivs längre fram i rapporten. För den som vill läsa mer om teorin finns en mängd forskningslitteratur att ta del av då teorin tillämpats många gånger genom åren på organisationer och större sociala system för att bättre förstå hur människor gemensamt lär sig, undersöker problem, utformar lösningar på dessa problem och överväger önskade framtider.

BOKTIPS:

ENGESTRÖM, Y. (2015) Learning by expanding. An activity-theoretical approach to developmental research. 2nd edition. Cambridge University Press: United Kingdom

ENGESTRÖM, Y. (2016) Studies in expansive learning. Learning what is not yet there. Cambridge University Press: United Kingdom

Metod

2024:1 | CAMPUS VÄSTERVIK

METODEN SOM HAR ANVÄNTS i studien benämns i litteraturen som »Change Laboratory« (CL), vilket i en direktöversättning blir förändringslaboratorier på svenska. CL är en metod som används för att undersöka och utveckla verksamheter, inom så kallad verksamhetsteori. Den tar sin utgångspunkt i en förändringsprocess och följer en modell som stöttar denna utveckling. Metoden har bland annat använts med framgång i Finland för hållbarhet i Bostad först-initiativ. Vid ett CL möts yrkesverksamma tillsammans med en forskningsgrupp, med syftet att stärka den lokalt förankrade handlingskraften. CL utgår från några viktiga principer såsom:

1. Att kompetensen finns hos yrkesverksamma
2. Att det finns historiska, kulturella och systemiska orsaker till »att det är som det är«
3. Att varje röst och erfarenhet är viktig
4. Att skapandet av det nya drivs av de som befinner sig i sammanhanget.

Genomförandet av »Change Laboratory« innebär en serie träffar, sessioner, där samtliga deltagare bjuds in och deltar gemensamt.

I ett CL blir det möjligt att följa deltagargruppens process för utveckling och lärande, samtidigt som processen får stöd av metoden och dess struktur¹⁹. Det görs genom att följa och ta stöd i den modell och utvecklingsprocess som »Change Laboratory« består av²⁰.

Ett CL är uppbyggt av planerade sessioner, där forskargruppen och deltagarna tillsammans analyserar faktorer som hindrar önskvärda resultat. Det sker genom att identifiera motsättningar och konflikter inom och mellan verksamheterna som deltar i ett CL. Här blir varje deltagare en viktig aktör då hen konkretiserar sina erfarenheter i CL- arbetet.

DRIVANDE UTGÅNGSPUNKTER FÖR CHANGE LABORATORY

Två drivande utgångspunkter, »Att gå från det abstrakta till det konkreta och Dubbel stimulering«, är centrala för processen i ett CL-arbete.

Att gå från abstrakt till konkret handlar om att sätta egna ord på det man tidigare inte lyckats fånga in med hjälp av språket, men kanske haft en vag (alternativt tydlig) idé om att det är betydelsefullt för det man gör. Här blir begreppet »agens« viktigt, dvs självständig handlingsförmåga. Vidare skiljer sig detta synsätt från implementering då det lyfter fram förmågan att tanka och reflektera tillsammans när man sätter ord på upplevelser och fenomen som en central del i att driva lärande mot önskad och uttalad förändring²¹. Deltagarna uppmuntras artikulera sina tolkningar och tankar för att på så sätt göra dem konkreta. Deltagarna uppmuntras till att skapa sina egna modeller som de upplever nödvändiga att arbeta med för att driva förändring i deras önskade riktning. Detta genom att beskriva vad de vill och bör göra och benämna, konkretisera, de modeller och processer som de har kommit fram till är viktiga.

Dubbel stimulering är användbart i situationer när människor hamnar i en konfliktsituation där man både vill och inte vill handla. Det kan vara enkla situationer som att inte vilja stiga upp på morgonen fast man vet att man behöver det för att komma i tid till arbetet. Då kan en väckarklocka påminna om att det är dags att stiga upp. Som barn kanske vi ville hoppa från en hög klippa ner i vattnet men vågade inte. Då kunde en ramsa hjälpa till att bygga upp mod och förminska motståndet. Denna dubbla stimulering har i forskning används för att förstå människors förändringsförmåga för att förmå arbeta med dessa mekanismer i förändringsarbete. Människor kan påverka sina beteenden genom att använda sig av inverkan utifrån, som de själva hittar, på för att påminna sig om vilken förändring som är önskvärd. Poängen med dubbel stimulering är just detta att den konkreta och skapade modellen skall fungera som en drivkraft mot det man siktar mot, och att den drivkraften kommer från individerna själva²².

DELTAGARE FRÅN VERKSAMHETER I CHANGE LABORATORY

Fyra kommunala verksamheter med ansvar för, och koppling till, frågor gällande hemlöshet och risk för hemlöshet bjöds in att medverka vid »Change Laboratory« i Västervik. Verksamheterna var Myndighetsenheten och Vuxenenheten, båda organiserade inom Socialförvaltningen, Försörjningsstöd samt Bostadsbolaget. Enhets- eller verksamhetschefer fick information om det planerade CL-arbetet och verksamheterna fick själva utse de representanter som skulle komma att medverka.

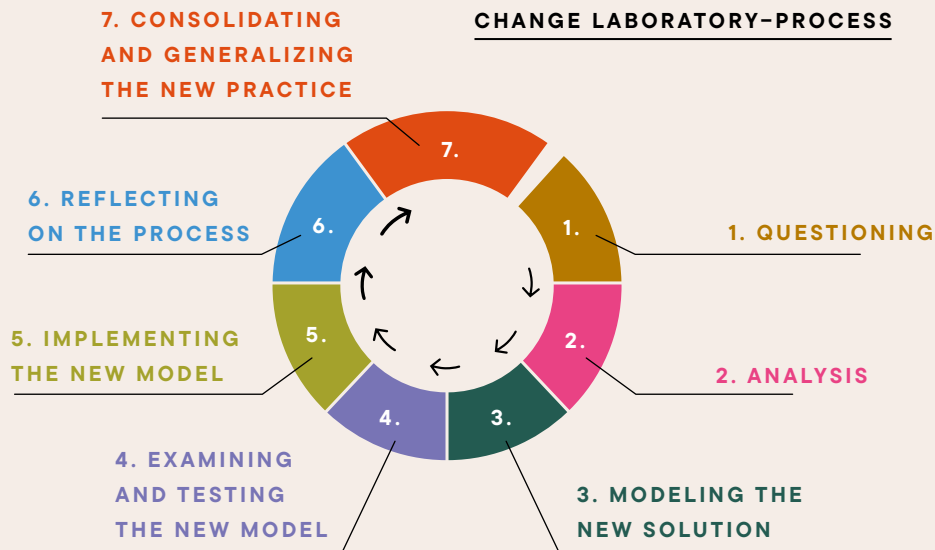
Sammantaget var fjorton personer anmälda att medverka vid CL, med en relativt jämn fördelning mellan de respektive verksamheterna. Deltagarna hade flera olika yrkesroller: bosocial samordnare, fastighetskötare, förvaltare, enhetschef, behandlare, socialsekreterare och 1:e socialsekreterare.

CHANGE LABORATORY-PROCESSEN

»Change Laboratory« handlar om att kollektivt göra analyser över svåra verksamhetssituationer och tillsammans utveckla nya sätt att hantera dessa svårigheter. Argumentet för detta sätt att arbeta med utveckling är att de professionella bär med sig adekvata erfarenheter och förmågor som ses som resurser och används aktivt som utvecklande kraft. Vidare har situationen som lett fram till att ett CL bedömts som relevant visat sig vara så utmanade och svår att tidigare lösningar inte lett till önskvärda resultat. Därför handlar det mer om att identifiera motsättningar än att söka snabb konsensus kring problemlösning. Att förhandla fram gemensamma överenskommelser kring vad som skall göras och hur blir en väsentlig del i CL-processens gång. Målet är att det är de involverade deltagarna, som även efter ett CL kommer att professionellt arbeta med frågan, som gemensamt utformar nya lösningar²³. Det arbetet får stöd genom CL-processens struktur, de verktyg som används under förloppet och av den forskningsgrupp som deltar i CL-arbetet.

»Change Laboratory« utgår från en processbeskrivning, en modell, som innehåller olika steg eller faser. Det är inte nödvändigt eller absolut önskvärt att en CL-process tar sig igenom samtliga av dessa steg, eller att det sker i den ordning som modellen anger.

FIGUR 4

Modellen visar processen, med de olika stegen eller faserna, för »Change Laboratory«. Bilden visar hur de olika stegen tillsammans utgör en förändringsprocess, som är möjlig att följa och analysera under genomförandet av ett CL.

NEDAN FÖLJER BESKRIVNINGAR AV TRIANGELNS OLIKA NODER OCH BEGREPP:

1. QUESTIONING innebär att ställa frågor om nuläget, utgångspunkter och behov. Att göra konstateranden om att situationen är som den är. Kritisera och ifrågasätta nuvarande kunskaper.

2. ANALYSIS innebär att reflektera och söka förklaringar kring varför det är som det gör. Identifiera kontradiktioner, motsättningar, utifrån såväl ett nuläge som utifrån en historisk kontext.

3. MODELING THE NEW SOLUTION innebär att prova och tänka någonting nytt. Söka utveckling genom nya och annorlunda tillvägagångssätt. Arbeta fram konkreta modellförslag.

4. EXAMINING AND TESTING THE NEW MODEL

handlar om att prova nya lösningar och förslag. Att följa upp dessa och utvärdera hur de fungerar och vad de bidrar till. Undersöka modellernas potential och begränsningar.

5. IMPLEMENTING THE NEW MODEL innebär att föra in och förverkliga den nya modellen i verksamheten. Att börja använda den som ett nytt sätt att arbeta.

6. REFLECTING ON THE PROCESS handlar om att reflektera kring, summera och utvärdera den pågående förändringsprocessen.

7. CONSOLIDATING AND GENERALIZING THE NEW PRACTICE innebär att stabilisera, sprida och generalisera den nya praktiska tillämpningen²⁴.

MATERIAL

En central del i metoden är att det är deltagarnas erfarenheter och uppfattningar som står i centrum. Under sessionerna dokumenteras och synliggörs vad som sker i CL-processen, bland annat genom att det skrivs ner på blädderblock eller på whiteboardtavlan. Forskningsgruppen ansvarar för dokumentationen och skriver upp vad deltagare säger, exempelvis vid diskussion om något specifikt ämne. Allt material sparas och plockas ibland fram på nytt som påminnelse om exempelvis vad som sades vid en föregående session, så kallat speglingsmaterial. Spegling materialet är ett verktyg som används för att konkretisera processen och främja deltagarnas handlingskraft och kreativitet. Under sessionerna tas foton, också som påminnelser om processen och sessionernas innehåll. Kort

efter varje CL-session skickas ett sammanfattande, digitalt material ut till deltagarna med en beskrivning om vad föregående session innehöll samt foton och citat från vad som sades.

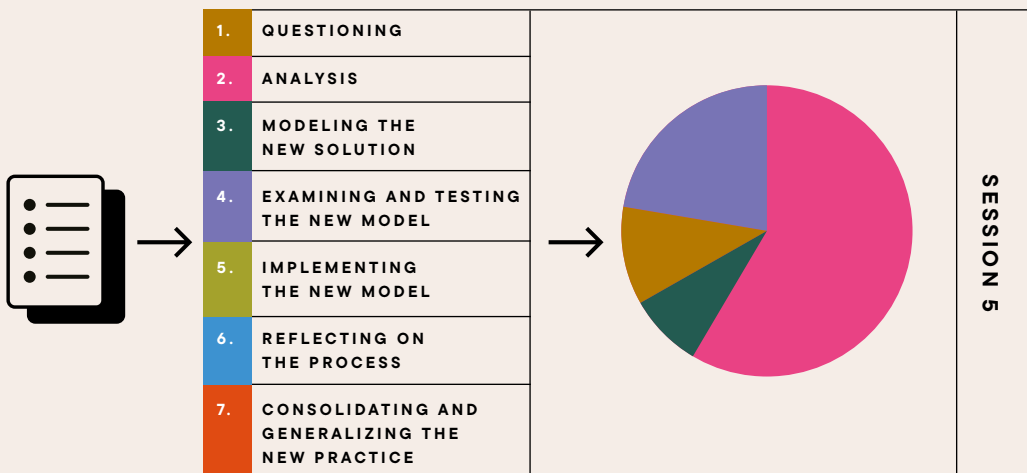
MELLANSESSIONSANALYS

Allt som sker i CL-sessionerna videofilmas, det finns därmed ett rikt material för både deltagare och forskare att dra nytta av under CL-processen. Efter varje session gör forskningsgruppen ett arbete kring det filmade materialet, en mellansessionsanalys.

HÄR FÖLJER EN KORTFATTAD BESKRIVNING, STEG FÖR STEG, AV HUR MELLANSESSIONSANALYSEN UTFÖRS:

1. Sessionen videofilmas.
2. Forskningsgruppen tittar tillsammans på videofilmen och skriver ner citat från deltagarna samt antecknar hur lång tid (i minuter och sekunder) som deltagaren pratar.
3. Citaten kodas utifrån vilken del av CL-processen som de representerar, exempelvis »**QUESTIONING**« om citatet handlar om att ställa frågor, »**ANALYSIS**« om citatet handlar om reflektion och analys eller »**MODELLING THE NEW SOLUTION**« om citatet handlar om framåtsyftande förslag och idéer.
4. En beräkning genomförs av hur lång tid under sessionen som deltagarna tillsammans talar utifrån respektive processsteg. Beräkningarna sammanfattas i ett tårtdiagram som illustrerar fördelningen mellan CL-processens olika steg i den aktuella sessionen.

5. Deltagarnas samtliga citat går igenom och kategoriseras enligt teman. Dessa teman är forskningsgruppens bedömning av vilka områden som deltagarna mest ägnat sig åt att prata om under sessionen, helt enkelt vad citaten och samtalen övergripande handlat om vid det aktuella tillfället.
6. Tårtdiagrammen från de olika sessionerna kan sedan jämföras för att visa hur hela CL-processen utvecklas och förändras över tid.

FIGUR 5

Ett urval av deltagarcitat, tårtdiagrammen och teman kopplade till sessionerna presenteras under resultat- och genomförande- avsnitten i denna rapport.

Genomförande

2024:1 | CAMPUS VÄSTERVIK

DETTA KAPITEL BESKRIVER själva genomförandet av CL-processen genom sammanfattningar av respektive »Change Laboratory«-session. Här presenteras sessionernas upplägg, fokus och innehåll följt av centrala teman som behandlades i samtalen mellan CL-deltagarna. Till detta förs citat från CL-deltagarna samt en illustration av den mellansessionsanalys som är genomförd, med ett diagram som visar hur den aktuella sessionen innehållsmässigt har förhållit sig till CL-processens olika faser och steg. Även själva genomförandet av »Change Laboratory« ska ses som en central del av resultatet. Metoden är i sig en process som bidrar till lärande och kontinuerlig utveckling.

SAMMANFATTNING AV GENOMFÖRANDET AV CHANGE LABORATORY I VÄSTERVIKS KOMMUN

Under de första sessionerna gick deltagarna igenom sina upplevelser av arbetet med hemlöshet inom ramen för deras yrkesutövande. De gav uttryck för både frågeställningar kring varför det blivit en sådan stor utmaning, likväl som analyser kring orsaker.

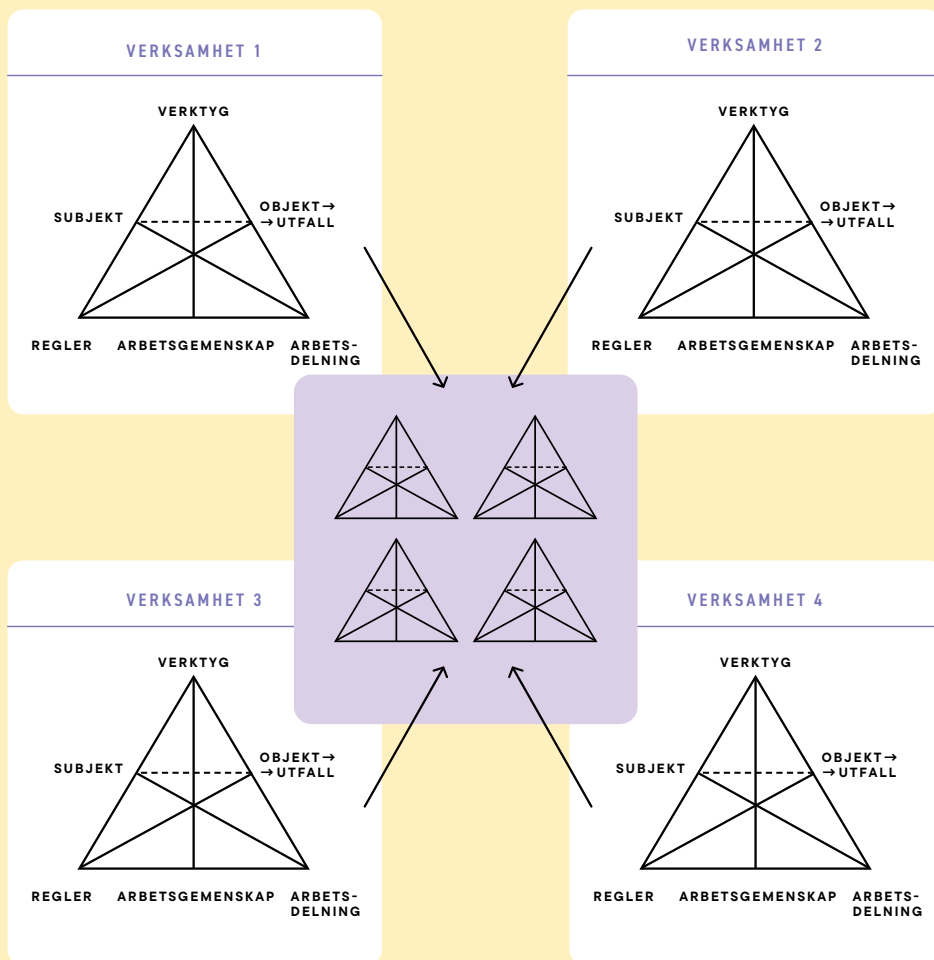

Under sessionerna diskuterade och analyserade deltagarna gemensamt observerade spänningar och motsättningar i det kommunala arbetet med hemlöshet/risk för hemlöshet och utformade nya arbetsätt.

I de inledande sessionerna ingick en historisk tillbakablick genom verktyget »Tidslinjen«. Det är en tidsaxel på vilken deltagarna skriver in signifikanta händelser som de anser har präglat deras arbetssituation, kring frågan om hemlöshet och risk för hemlöshet i de kommunala verksamheterna. Denna historiska genomgång blev en viktig del i att öka förståelsen kring hur det som sker idag är kopplat till historiska beslut och händelser.

Ytterligare ett verktyg i CL-metoden är de så kallade »Triangelanalyserna«. Här visualiseras respektive verksamhet i ett verksamhetssystem, där deltagarna själva fick skriva in vad som fanns i respektive nod i systemet (se mer om triangelanalys i det tidigare avsnittet Verksamhetsteori).

Därefter gjordes en gemensam analys kring vilka motsättningar man ansåg finns inom det egna verksamhetssystemet. När detta var gjort redovisades analyserna för varandra. I ett senare skede diskuterades kollektivt vilka motsättningar som finns mellan verksamheterna, givet analyserna kring motsättningar inom verksamheterna. Detta var ett krävande moment som behövde både tid, guidning och engagemang. Det var motsättningarna mellan verksamheterna som blev utgångspunkten och drivkraften för att gemensamt skapa något som på ett bättre sätt kan stödja visionen om att förbättra arbetet med hemlöshet/risk för hemlöshet i kommunen.

FIGUR 6

Respektive verksamhets triangelanalys presenterades tillsammans. På så vis gick det att se motsättningar inom respektive verksamhetssystem och det var även möjligt, med detta som utgångspunkt, att undersöka vilka motsättningar som fanns mellan verksamhetssystemen.

Innehållet i diskussionerna, som skedde under sessionerna, återfördes kontinuerligt till deltagarna. På så sätt drevs den kollektiva analysen av den pågående processen framåt. Det skapade även stöd för deltagarnas förhandlingsarbete, som byggde på att förtydliga och uttrycka tolkningar och motsättningar. Förtydligandet och konkretiseringen blev som en motor för skapandet av nya, gemensamma modeller. Modeller innebär i detta avseende konkreta förslag på utveckling eller förändring, som under CL-arbetet kunde förberedas och testas ute i verksamheterna. Erfarenheterna av dessa test blev speglingsmaterial till kommande sessioner i det pågående CL-arbetet. Givet att erfarenheterna ändrades, modifierades eller skrotades modeller. De modeller som man kollektivt och över verksamhetsgränserna ansåg har bärkraft, behölls och utvecklades vidare.

En viktig hållpunkt för hela CL-arbetet var principen om att processen hela tiden drevs framåt av deltagarna själva och att de successivt byggde sitt gemensamma narrativ. Här blev valideringen gentemot deltagarna viktig, att de återkommande fick svara på frågan »Känner ni igen er?« utifrån det speglingsmaterial och de sammanfattningar som presenterades. Det är deltagarna själva som ses som experter i CL, gällande den gemensamma situation som de delar – sina professionella yrkesroller kopplade till arbetet med hemlöshet och risk för hemlöshet inom det kommunala arbetet.

Session 1

Sessionen inleddes med information om initiativet, en dialog om den utmaning som finns och vad som lett fram till att deltagarna nu deltar i ett CL tillsammans. Facilitatorn beskrev metoden »Change Laboratory« och varför den kommer att användas som metod. Det gjordes även en beskrivning av uppdragen som formulerats inom kommunen utifrån de sökta statsbidragen och hur man utifrån dessa kommit fram till att genomföra CL, tillsammans med verksamheterna.

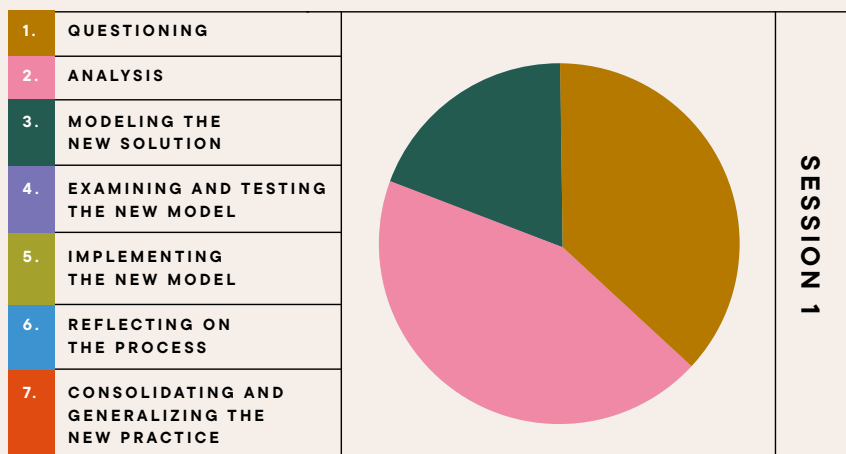
Sedan gjordes en beskrivning av de olika processdelar och processsteg som metoden innehåller. Deltagarna fick vid detta tillfälle arbeta med processteget »questioning«, det vill säga frågan om varför utmaningen kring hemlöshet och risk för hemlöshet finns i Västervik. Deltagarnas resonemang, frågor och idéer dokumenterades på ett blädderblock utifrån uppdelningen, dåtid–nutid–framtid. Vidare fördes en diskussion om detta och deltagarna tillfrågades om vilka tankar de får när de ser och återhör bakgrunden, så som den beskrivits, till den situation som råder.

Utifrån den gemensamma genomgången, utifrån det nedskrivna på blocken och efterföljande reflektion från var och en, diskuteras: Vilka nya och ytterligare frågor dyker upp? Vilka frågor verkar särskilt angelägna för gruppen att fokusera vidare på? Vad förväntas? Vad skaver fortfarande? Tillfället avslutades med en gemensam genomgång kring vad gruppen, utifrån dagens innehåll, tycker att arbetet vidare bör fokuseras på.

TEMAN FRÅN SESSION 1

- Samhällsutveckling och ändrade krav
- Verksamheternas förutsättningar, regler och ramar
- Hur det var förr och hur det är idag
- Samverkan mellan alla involverade verksamheter
- Klientens eget ansvar och dess kapacitet.

DIAGRAMMET illustrerar innehållet i den aktuella sessionen, utifrån i vilken omfattning deltagarna talar utifrån respektive steg

NEDAN FÖLJER ETT URVAL AV CITAT FRÅN DEN AKTUELLA SESSIONEN, KOPPLADE TILL RESPEKTIVE PROCESSTEG:

CITAT FRÅN DELTAGARE – KODAT SOM

1. QUESTIONING

Om att arbetet med bosociala frågor är komplext

»Det tar väldigt mycket tid för oss, boendefrågor, det är för att det är svårt, ibland är det svårt att hitta något som en person matchar till, det kan också vara personer som vägrar att ta emot det enda som finns att kunna erbjuda, som inte förstår sin egen problematik...«. »...vi kan inte erbjuda dem någon hjälp och de går runt i alla våra verksamheter (pekar på de andra deltagarna) Klienterna kräver saker som vi inte kan uppfylla«.

CITAT FRÅN DELTAGARE – KODAT SOM

1. QUESTIONING

Om svårigheten att ha professionell kontakt med individer som är hemlösa

»Vi skickar ut de här breven, att de ska ta kontakt med oss, men de öppnar inte alltid breven.« En annan deltagare lägger till »De har ju inte ens en brevlåda, så det är ju inte så lätt«.

CITAT FRÅN DELTAGARE – KODAT SOM 2. ANALYSIS

Om att arbetet kring hemlöshet kan upplevas som svårt och utmanande

»Alla vi sitter, på alla enheter egentligen, och önskar ju det bästa (för klienterna). Men det är krångligt (...) det är svårt. Man vill mycket men man stöter hela tiden på hinder. Och vad vi känner, vad känner inte klienterna då«

UPPGIFT TILL NÄSTA GÅNG:

Vad har ni gjort för typer av satsningar tidigare som berör »Västerviksutmaningen« kring hemlöshet och risk för hemlöshet som vi fokuserar på nu? Gå tillbaka i tiden. Ta med din individuella erfarenhet likväl som dokumentation som finns i din verksamhet/ i kommunen där satsningar visats och genomförts på olika sätt. Poängen med det är att få syn på tidigare aktiviteter och fundera över vad de lett till.

Session 2

Sessionen inleddes med en återkoppling till vad det är som är den stora utmaningen, som gör att deltagarna sitter här tillsammans. Det gjordes en påminnelse om vad som föranlett att CL nu genomförs och varför just denna metod valts ut. Sedan gjordes en återkoppling till förra sessionens material och deltagarna fick beskriva om de känner igen sig i återkopplingen. De gavs möjlighet att lägga till det som de eventuellt tyckte saknades i sammanfattningen.

Deltagarna fick sedan arbeta med att skapa en så kallad »Tidslinje«. Varje verksamhet skrev ner de viktiga händelser som de anser har påverkat bosociala frågor och utvecklingen kring dessa, i Västerviks kommun.

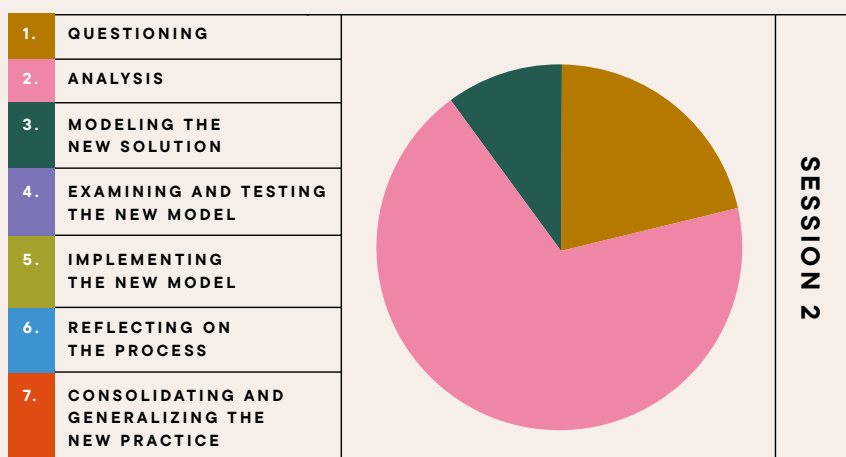
Utifrån sessionens innehåll och dialoger diskuterades vidare: Vilka nya frågor dyker upp? Vilka frågor verkar särskilt angelägna? Vad förvånar er fortfarande? Vad skaver fortfarande? Detta dokumenteras

på ett blädderblock utifrån uppdelningen dåtid–nutid–framtid. Sessionens avslutades med att deltagarna introduceras i den så kallade triangelmodellen, för kommande analysarbete.

TEMAN FRÅN SESSION 2

- Hur det var förr och hur det är idag, en jämförelse
- Samhällsutveckling och ändrade krav som påverkar individens situation
- Politisk styrning som förändrats och påverkat förutsättningar för verksamheterna
- Samverkan mellan alla involverade verksamheter
- Hemlöshetsfrågans stora tidsåtgång i verksamheterna.

DIAGRAMMET illustrerar innehållet i den aktuella sessionen, utifrån i vilken omfattning deltagarna talar utifrån respektive steg i CL-processen.

NEDAN FÖLJER ETT URVAL AV CITAT FRÅN DEN AKTUELLA SESSIONEN, KOPPLADE TILL RESPEKTIVE PROCESSTEG:

CITAT FRÅN DELTAGARE – KODAT SOM

1. QUESTIONING

Om hur arbetet med bosociala frågor har förändrats över tid

»Det är mer en känsla så... Det känns som att det har blivit sämre och svårare att jobba, en försämring.«

CITAT FRÅN DELTAGARE – KODAT SOM

1. QUESTIONING OCH 2. ANALYSIS

Om svårigheter kring att hitta rätt kring arbetsätt

»Jag tänker på alla möten vi sitter i, där vi är bakbundna (...) och när vi hittar en lösning så är den oftast ganska kortsiktig. Det är våran verklighet.«

CITAT FRÅN DELTAGARE – KODAT SOM

1. QUESTIONING

Om känslan av att arbetet är komplext

»Ska det behöva vara så förbannat svårt?«

CITAT FRÅN DELTAGARE – KODAT SOM 2. ANALYSIS

Om att vilja ha mer mandat kring arbetet och frågorna

»Jag kan känna att det skaver att vi inte kan få bestämma lite mer (inom den egna verksamheten) (...) att vi inte har egna ställen där vi också kan jobba mer utifrån problematiken på ett annat sätt.«

CITAT FRÅN DELTAGARE – KODAT SOM 2. ANALYSIS

Om hur det historiska perspektivet påverkar dagens arbetssituation

»Förändringarna verkar ha gjort det sämre. Det kommer ju fram hela tiden, att det verkade lättare, att det fanns fler lägenheter (...) det känns ju också som att allt som har gjorts har gjort att det har blivit krångligare, jag tänker ibland att förändringar borde ha gjort det enklare liksom...«

UPPGIFT TILL NÄSTA GÅNG:

Vilka motsättningar anser du att du befinner dig i när du jobbar här? Vilka motsättningar eller skav påverkar dig och vilka motsättningar eller skav har ändrats över tid? Ta hjälp av »Tidslinjen« och lägg gärna till saker som du kommit på som du anser har betydelse.

Session 3

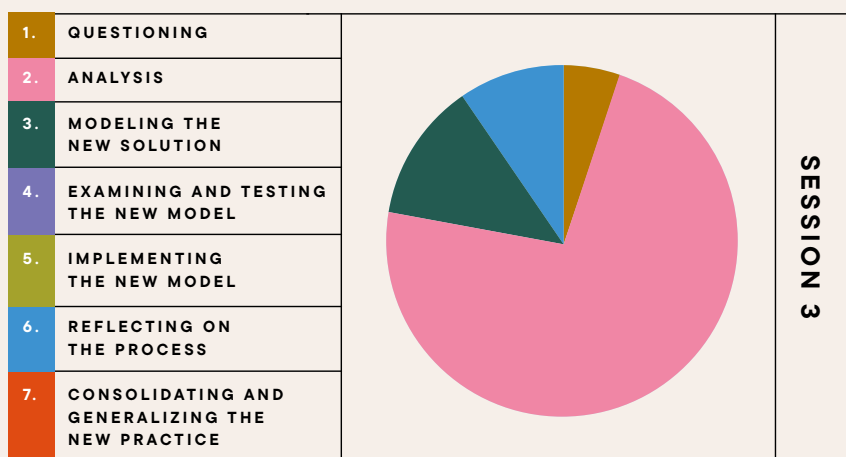
Sessionen började med en återkoppling till materialet från föregående session, deltagarna tillfrågades om de känner igen sig och vad de vill lägga till i materialet. Sedan fick varje verksamhet beskriva, mer utförligt, vad man skrivit på »Tidslinjen« och vad som behöver läggas till för att helhetsbilden ska bli så komplett och rättvisande som möjligt. Efter det genomfördes en individuell reflektionsrunda där deltagarnas tankar antecknades på blädderblock utifrån uppdelningen dåtid–nutid–framtid.

Verksamheterna hade var för sig, sedan föregående session, skapat varsin »Triangelanalys«. Dessa redovisade verksamheterna för varandra. Efteråt genomfördes en individuell reflektionsrunda kring deltagarnas reaktioner på vad som beskrivits gällande »Triangelanalyserna« från samtliga verksamheter.

TEMAN FRÅN SESSION 3

- Inre skav – den inre önskan krockar med externa regelverk
- Samhällsutveckling och ändrade krav som påverkar den hemlöses situation
- Samverkan mellan alla involverade verksamheter
- Klientens förmåga och ökade krav på eget ansvar
- Önskan om förändrade regler.

DIAGRAMMET illustrerar innehållet i den aktuella sessionen, utifrån i vilken omfattning deltagarna talar utifrån respektive steg i CL-processen.

NEDAN FÖLJER ETT URVAL AV CITAT FRÅN DEN AKTUELLA SESSIONEN, KOPPLADE TILL RESPEKTIVE PROCESSTEG:

CITAT FRÅN DELTAGARE – KODAT SOM 2. ANALYSIS

Om hur arbetsförutsättningarna har förändrats över tid

»Som jag upplever nu, är att det är under de senaste åren som det har blivit extremt. Det är ju en långsam process (...) det är ju tillbaks kanske 20 år, men det är de sista kanske 4–5 som jag tycker att det har blivit riktigt jäkligt«.

CITAT FRÅN DELTAGARE – KODAT SOM 2. ANALYSIS

Om den egna rollen kontra arbetets förutsättningar

»Vem jag är, den lagstiftning jag jobbar med och vad jag har för verktyg och rutiner – det blir ett skav, för det matchar inte helt.«

CITAT FRÅN DELTAGARE – KODAT SOM 2. ANALYSIS

Om ansvarsfördelningen och det egna ansvaret

»Jag tänker på det där med eget ansvar, kopplat till samhällets ansvar. Alltså vem, vart ligger ansvaret? Ibland är det så lätt att säga att det är klientens eget ansvar... Men när jag då tittar på de här skaven så känner jag att ett jätteskav är ju inom mig. Jag ser ju kanske vad som behöver göras, eller jag skulle önska, och jag blir lite beklämd av det... det krockar lite i mig själv, känner jag.«

CITAT FRÅN DELTAGARE – KODAT SOM**6. REFLECTING ON THE PROCESS OCH 2. ANALYSIS**

Om arbetskedjan och tankar om samverkan

»Det är en frustration i att skulle vi få ett beslut från myndighet (en av verksamheterna) då kan inte vi verkställa det för att nån annan säger nej och sen kommer då nån annan part in... jag tänker vi sitter ju här av en anledning idag (...) vi är ju några stycken som ska försöka samarbeta och samverka och det stöter ju alltid på patrull nån stans«

CITAT FRÅN DELTAGARE – KODAT SOM 2. ANALYSIS

Om politiska krav kopplat till det egna arbetet

»Vi har ju också krav på oss, vi får politiska direktiv som förmedlas ut i vår organisation till hur vi ska jobba (...) som vi ska prestera, och de målen och kraven är väldigt höga på oss.«

UPPGIFT TILL NÄSTA GÅNG:

Vilka motsättningar mellan verksamheterna anser du har tydliggjorts särskilt mycket? Lägg de fyra »Tringelanalyserna« bredvid varandra och fundera på vad det är för motsättningar eller skav som du tycker är särskilt angelägna att på något sätt hantera.

Session 4

Sessionen började med en återkoppling till materialet från föregående session och deltagarna tillfrågades om de kände igen sig och vad de vill lägga till i materialet. Sedan påbörjade gruppen arbetet med att formulera förslag kring modeller, med utgångspunkt i tidigare sessioners arbete och dialoger.

Vidare skedde en diskussion om vad begreppet »hemlös« betyder för deltagarna, både individuellt och i deras verksamheter. Deltagarna reflekterade gemensamt över olika synsätt, både inom den egna verksamheten och mellan verksamheterna. Därefter hölls en individuell reflektionsrunda om vilka olika motsättningar mellan verksamheterna som deltagarna anser har tydliggjorts särskilt mycket genom arbetet med »Tidslinjen« och »Triangelanalyserna«.

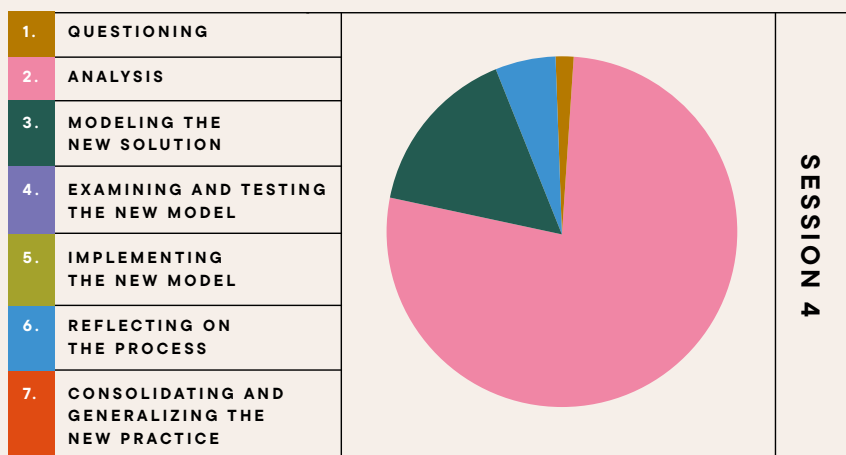
Deltagarna delades sedan in i tvågrupper och pratade med varandra om vad man uppfattar som är särskilt angelägna frågor och

områden att på något sätt hantera tillsammans. Grupperna skrev ner det de kom fram till och redovisade för varandra. Modellerna som växt fram listades och fick namn. Deltagarna valde därefter ut en modell att jobba med, kopplat till de förslag som hittills har presenterats.

TEMAN FRÅN SESSION 4

- Önskan om att lära sig mer om varandras verksamheter
- Samarbete och samverkan
- Regelverk och förutsättningar.

DIAGRAMMET illustrerar innehållet i den aktuella sessionen, utifrån i vilken omfattning deltagarna talar utifrån respektive steg i CL-processen.

NEDAN FÖLJER ETT URVAL AV CITAT FRÅN DEN AKTUELLA SESSIONEN, KOPPLADE TILL RESPEKTIVE PROCESSTEG:

CITAT FRÅN DELTAGARE – KODAT SOM 2. ANALYSIS OCH 3. MODELING THE NEW SOLUTION

Om behovet av att förstå och ha kunskaper om varandras verksamheter

»Vi har ju olika uppdrag. Och i och med det blir det också olika definitioner (...) man kanske behöver prata med varandra om vad vi faktiskt gör, för det är lätt att tro att en annan verksamhet ska göra på det här sättet, att det ska se ut såhär, att ni ska lösa det, att de har det uppdraget. De kanske inte har det uppdraget, fast vi tror det, för att det finns okunskap.«

CITAT FRÅN DELTAGARE – KODAT SOM 6. REFLECTING ON THE PROCESS

Om att mötas mellan verksamheterna

»Det är ju det som är så bra när man sitter här tycker jag, att man lyfter upp alla de här sakerna, lyfter upp de här skaven och ser vad det är som saknas, vad som fattas.«

CITAT FRÅN DELTAGARE – KODAT SOM

6. REFLECTING ON THE PROCESS

Om behovet av att arbeta kring gemensamma arbetssätt och lösningar

»Jag tänker såhär, vi sitter ju här för att motverka hemlöshet. Sen så kan vi inte göra någonting... nä, men då kan vi ju lika gärna gå hem. Vi måste ju undersöka de här grejerna nu.«

UPPGIFT TILL NÄSTA GÅNG

Testa modellerna som ni själva har skapat. Samla intryck.

Session 5

Sessionen började med en återkoppling till materialet från föregående session och deltagarna tillfrågades om de känner igen sig och vad de vill lägga till i materialet. Deltagarna gick igenom hur det gått för respektive modell, hur den har testats och vilka erfarenheter detta har givit.

I sessionen lyftes en händelse som hade ägt rum sedan sist. Föreningen Vinternatt blev utsedda till »Årets Västervikare 2023« via en omröstning genom Västervikstidningen. På sin hemsida beskriver Vinternatt sin verksamhet så här:

»Vinternatts vision är att skapa en trygg och omsorgsfull gemenskap där ingen behöver frysa eller vara hemlös under vintern i Västervik. Vi strävar efter att ge stöd, tak över huvudet och resurser till de mest utsatta medlemmarna i vår gemenskap för att skapa en varm och inkluderande miljö där alla har möjlighet att återhämta sig²⁵.«

Vinternatts verksamhet utgår alltså från liknande grundfrågor som de kommunala verksamheterna arbetar med, det vill säga hemlöshet och risk för hemlöshet. Nyheten presenterades samma dag som aktuell session ägde rum. I Västervikstidningen fanns ett reportage om att »Vinternatt är årets Västervikare²⁶«. Tidningen presenterades som ett speglingsmaterial – ett underlag för fortsatt främjande av dialog, kreativitet och handlingskraft i deltagargruppen.

Det genomfördes en individuell reflektionsrunda kring upplevelserna utifrån »Årets Västervikare 2023«. Deltagarna fick även reflektera över om det påverkar deras sätt att tänka kring modeller som behöver utvecklas, avvecklas eller skapas.

URVAL AV CITAT FRÅN SESSIONEN:

CITAT FRÅN DELTAGARE – KODAT SOM 2. ANALYSIS

Om det kommunala ansvaret kring arbetet med hemlöshet

»Det är en helt annan sak att ha en frivillig organisation – man kan göra vad man vill. Det kan inte vi. Vi måste förhålla oss till andra saker. Och det är det som inte riktigt framgår. Man sitter ju här och bara skulle vilja säga saker till tidningen, för det är ju osanningar, direkta felaktigheter i det som framförs.«

CITAT FRÅN DELTAGARE – KODAT SOM 2. ANALYSIS

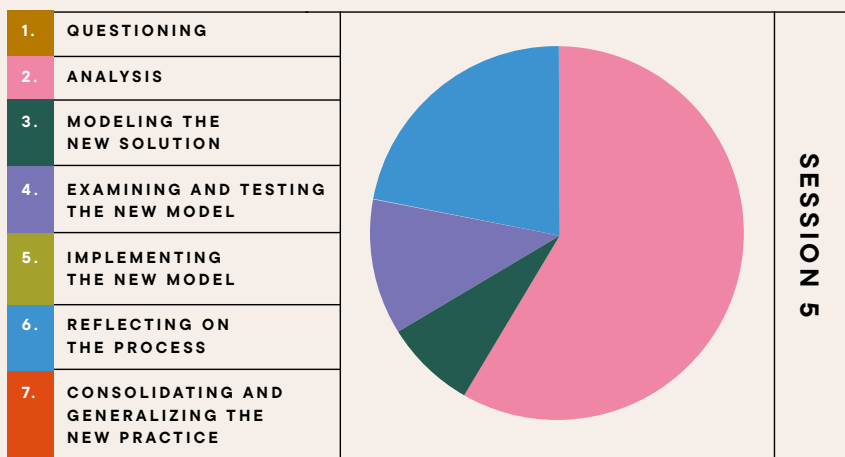
Om frustrationen kring hur bilden av det kommunala arbetet kring hemlöshet ser ut

»Befolkningen får ju helt fel bild av vad vi står för, vad vi gör, vad vi försöker göra. Att vi styrs av olika lagar som vi måste förhålla oss till (...) man saknar förståelse för det här och väljer att vinkla det så som det görs.«

Sessionen avslutades med grupparbete kring att trimma, ändra och utveckla modellerna.

TEMAN FRÅN SESSION 5

- Reflektion kring den pågående processen
- Utvärdering och justering av testade modeller
- Framtagning av nya modeller
- Kreativa lösningar och idéer kring samverkan.

DIAGRAMMET illustrerar innehållet i den aktuella sessionen, utifrån i vilken omfattning deltagarna talar utifrån respektive steg i CL-processen.

NEDAN FÖLJER ETT URVAL AV CITAT FRÅN DEN AKTUELLA SESSIONEN, KOPPLADE TILL RESPEKTIVE PROCESSTEG:

CITAT FRÅN DELTAGARE – KODAT SOM

6. REFLECTING ON THE PROCESS

Om dialogen och det gemensamma arbetet mellan verksamheterna

»Jag uppskattar när vi kan prata så som vi tänker, att vi lägger korten på bordet – och att det ska gå framåt, så det tycker jag är bra.«

CITAT FRÅN DELTAGARE – KODAT SOM

6. REFLECTING ON THE PROCESS

Om utvecklingen som sker i arbetet med Change Laboratory

»Det är spännande att se, det är roligt att få det såhär svart på vitt, vad som händer. Det är kul att det har hänt saker hela tiden, i början kände jag lite såhär »vart ska vi« men för varje gång tycker jag att det ger nånting, att det hänt saker som jag tar tillbaka på arbetsplatsen. Det är mycket tankar som väcks, det är positivt.«

CITAT FRÅN DELTAGARE – KODAT SOM

6. REFLECTING ON THE PROCESS

Om utvecklingen som sker i arbetet med Change Laboratory

»Det är kul att se att det händer saker«

UPPGIFT TILL NÄSTA GÅNG:

Fortsätt att undersöka modellerna i era verksamheter. Redovisa samt utse ansvarig.

Session 6

Sessionen började med en återkoppling till materialet från föregående session och deltagarna tillfrågades om de känner igen sig och vad de vill lägga till i materialet. Deltagarna gick sedan igenom hur det gått när modellerna fortsatt har testats i verksamheterna.

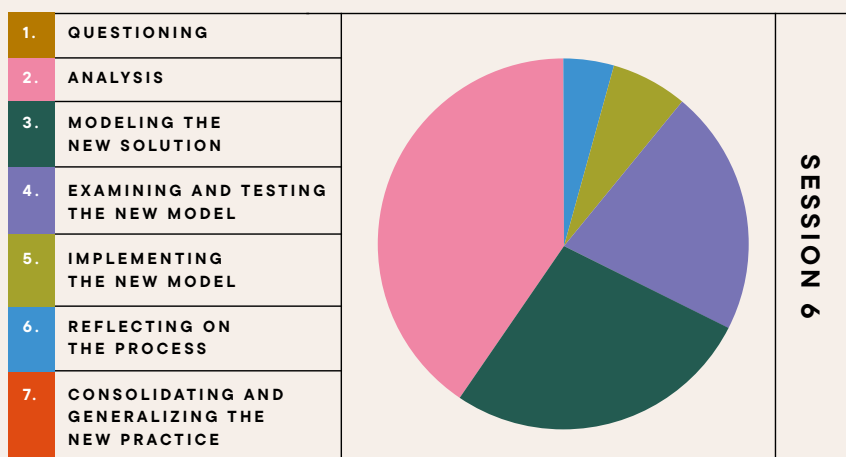
Det skedde en återkoppling kring reflektionerna på »Årets Västervikare 2023« från föregående session. Vidare fortsatte arbetet med att utveckla de nuvarande modellerna. Sedan gjordes en individuell reflektionsrunda där deltagarna fick reflektera över hur arbetet med framtagna analyser av pågående motsättningar påverkar deras sätt att tänka kring modeller som behöver utvecklas, avvecklas eller skapas.

Session avslutades med fortsatt grupparbete kring att trimma, ändra och utveckla modeller för eventuell implementering.

TEMAN FRÅN SESSION 6

- Utvärdering och justering av testade modeller
- Framtagning av nya modeller
- Begreppsförtydliganden verksamheterna emellan
- Konkreta nya metoder samt arbets- och tillvägagångssätt
- Verksamheternas gemensamma arbete (snarare än de enskilda verksamheterna)
- Skaven inom och mellan verksamheterna.

DIAGRAMMET illustrerar innehållet i den aktuella sessionen, utifrån i vilken omfattning deltagarna talar utifrån respektive steg i CL-processen.

NEDAN FÖLJER ETT URVAL AV CITAT FRÅN DEN AKTUELLA SESSIONEN, KOPPLADE TILL RESPEKTIVE PROCESSTEG:

CITAT FRÅN DELTAGARE – KODAT SOM

4. EXAMINING AND TESTING THE NEW MODEL

Om att lära sig mer om varandras verksamheter

»Ibland antar ju vi grejer, att de jobbar på ett visst sätt, men här ser vi ju svart på vitt hur det är de får göra«. Deltagare om modellen »Kontraktstrappan«

CITAT FRÅN DELTAGARE – KODAT SOM

4. EXAMINING AND TESTING THE NEW MODEL

Om att snabbare kommunicera mellan verksamheterna

»Sedan förra gången så har vi kört »snabbare på bollen« med hyresskulder. Vi lämnade ju dagen efter 15 lappar direkt till Försörjningsstöd.«

CITAT FRÅN DELTAGARE – KODAT SOM

3. MODELING THE NEW SOLUTION OCH

4. EXAMINING AND TESTING THE NEW MODEL

Om att synliggöra ansvar mellan verksamheterna

»Jag hade önskat att alla kollade på trappan (»Kontraktstrappan«) och ser vilka delar är vi med i. Vilka delar tar vi ansvar i? Och hur spelar vi tillsammans? Så jag skickar över (till er, annan verksamhet) så kan vi lira lite boll.«

UPPGIFT TILL NÄSTA GÅNG:

Testa era modeller, samla erfarenheter och intryck. Passa även på att reflektera över CL-processen.

Session 7

Sessionen började med en återkoppling till materialet från föregående session och deltagarna tillfrågades om de känner igen sig och vad de vill lägga till i materialet. Deltagarna gick sedan igenom hur det gått vid det fortsatta testandet av modellerna. Därefter gjordes en individuell reflektionsrunda kring vad deltagarna tänker om arbetet med modellerna.

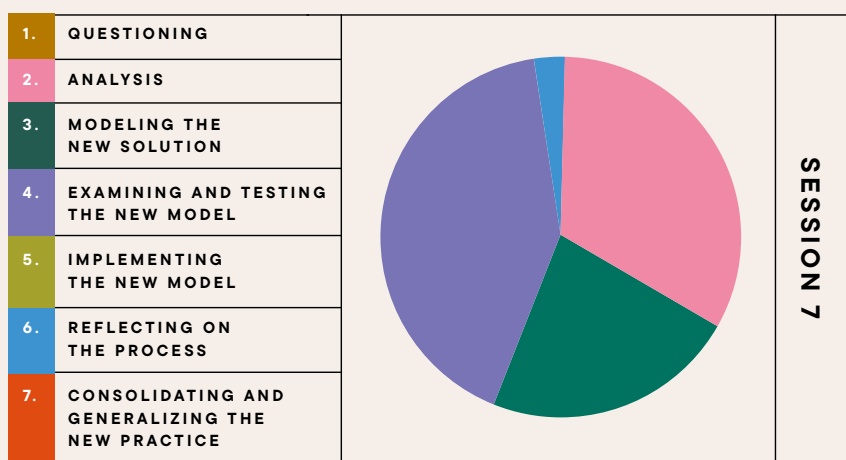
På Västervikstidningens förstasida, samma dag som den aktuella sessionen hålls, står det om en händelse som inträffat dagen före aktuell session – »Hemlös man dog på toalett i Västervik²⁷«. I artikeln beskrivs omständigheterna kring det som inträffat och representanter från föreningen Vinternatt intervjuas. Tidningsartikeln presenteras som ett speglingsmaterial – ett underlag för fortsatt främjande av dialog, kreativitet och handlingskraft i deltagargruppen.

Deltagarna fortsatte sedan arbetet kring att trimma, ändra och utveckla modellerna. Sessionen avslutades med en dialog om vilka man ytterligare skulle behöva involvera i samverkansarbetet framöver. Gruppen kom överens om att till nästa session, vilket också är den avslutande, bjuda in Västerviks kommunalråd.

TEMAN FRÅN SESSION 7

- Utvärdering och justering av testade modeller
- Framtagning av nya modeller
- Verksamheternas gemensamma arbete (snarare än de enskilda verksamheterna)
- Den aktuella situationen i kommunen kring hemlöshet, just nu
- Att berätta om gruppens gemensamma arbete.

DIAGRAMMET illustrerar innehållet i den aktuella sessionen, utifrån i vilken omfattning deltagarna talar utifrån respektive steg i CL-processen.

NEDAN FÖLJER ETT URVAL AV CITAT FRÅN DEN AKTUELLA SESSIONEN, KOPPLADE TILL RESPEKTIVE PROCESSTEG:

CITAT FRÅN DELTAGARE – KODAT SOM 2. ANALYSIS

Om reaktioner på den aktuella och tragiska händelsen

»Det känns ju tragiskt att det ska behöva ske ett dödsfall för att vi ska vakna, för att få igång det här (...) för nu blir det liksom så »Vi har en död man, vi måste göra något och det är NU NU NU«.

CITAT FRÅN DELTAGARE – KODAT SOM

4. EXAMINING AND TESTING THE NEW MODEL

Om att testa nya och verksamhetsgemensamma arbetssätt

»Det vi skulle testa, att skicka ut och möta dem tidigt, boka besök med dem (...) vi började att prioritera barnfamiljer där det finns en risk för vräkning och vi har haft två sådana kontakter (...) så vi har ju börjat lite grann.«

CITAT FRÅN DELTAGARE – KODAT SOM

4. EXAMINING AND TESTING THE NEW MODEL

Om att fortsätta utveckla gemensamma modeller

Angående modell »Lappen«, »Vi hade lite tillägg till den (...) Vi tyckte att den var lite otydlig. Jag skriver upp att vi ska förfina den.«

CITAT FRÅN DELTAGARE – KODAT SOM

3. MODELLING THE NEW SOLUTION

Om att bjuda in kommunalrådet till nästa »Change Laboratory«-session

»Han borde ta del av vår verksamhet här»,
»det skulle vara nyttigt för honom att se,
om inte annat.«

UPPGIFT TILL NÄSTA GÅNG:

Fortsätt att arbeta med modellerna. Ta reda på antal aktuella ärenden i verksamheterna. Börja formulera dig kring »hur du vill att man skall berätta om ditt arbete«.

Session 8

Sessionen började med en återkoppling från föregående session och deltagarna tillfrågades om de känner igen sig och vad de vill lägga till i materialet. Deltagarna gick igenom, utifrån föregående sessions uppgift, hur de vill att man ska berätta om deras arbete. Sedan gick deltagarna igenom hur det gått i det fortsatta testandet av modellerna.

Västerviks kommunalråd var inbjuden till sessionen och kom och deltog. CL-arbetet fortgick som vanligt och kommunalrådet följde med i det arbetet.

I Västervikstidningen, fyra dagar innan sessionen, presenterades en artikel som handlar om »Lösning på hemlösas boende över vintern²⁸.« Ett möte hade ägt rum mellan representanter från föreningen Vinternatt, kyrkorna och kommunen. Detta på initiativ av Västerviks kommunalråd.

Så här skrev tidningen: »Bakgrunden till mötet är kraven på ett härbärge för hemlösa i Västervik. Frågan aktualiserades när en man dog på en offentlig toalett förra veckan«. I artikeln kan läsas att ett avtal ska tas fram, som innehåller bland annat ekonomisk kompensation från kommunens sida, för att Vinternatt ska kunna erbjuda en härbärgesliknande lösning för hemlösa personer under vintermånaderna.

Tidningsartikeln presenterades som ett speglingsmaterial – ett underlag för fortsatt främjande av dialog, kreativitet och handlingskraft i deltagargruppen. Detta föranledde en dialog och en individuell reflektionsrunda.

URVAL AV CITAT FRÅN DIALOGEN:

CITAT FRÅN KOMMUNALRÅDET

»Jag tänker att i ett demokratiskt samhälle så måste det väl vara så att det sociala ansvaret ligger på politiken, är det inte det som är demokrati!? Annars tycker inte jag att man tar sitt ansvar.«

CITAT FRÅN KOMMUNALRÅDET

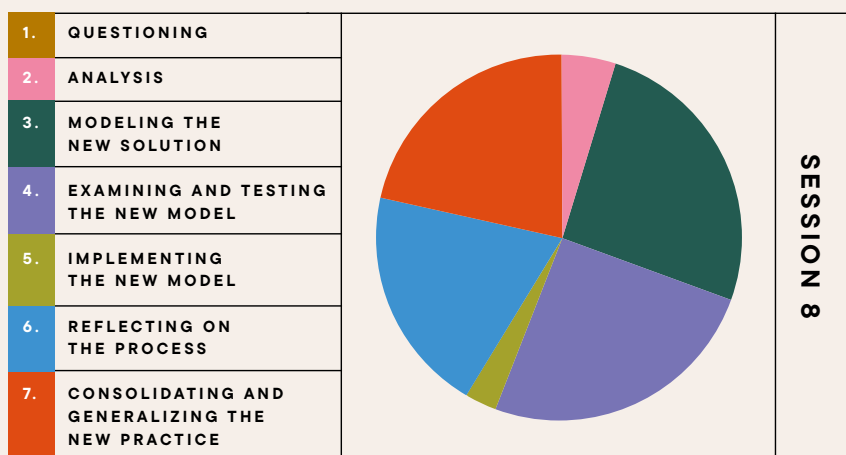
»Ni anar inte vad jag har tänkt på de beslut som ni tvingas att ta och hur ni mår då, jag har tänkt jättemycket på det (...) ändå ska ni vara professionella och fatta beslut, oavsett då om det är en vräkning eller ett nekande.«

Avslutningsvis tillfrågades deltagarna om hur CL-arbetet har varit och vad de uppfattar händer eller behöver hända härnäst, i en individuell reflektionsrunda.

TEMAN FRÅN SESSION 8

- Utvärdering och justering av testade modeller
- Framtagning av nya modeller
- Verksamheternas gemensamma arbete (snarare än de enskilda verksamheterna)
- Utvärdering av CL-processen

DIAGRAMMET illustrerar innehållet i den aktuella sessionen, utifrån i vilken omfattning deltagarna talar utifrån respektive steg i CL-processen.

NEDAN FÖLJER ETT URVAL AV CITAT FRÅN DEN AKTUELLA SESSIONEN, KOPPLADE TILL RESPEKTIVE PROCESSTEG:

CITAT FRÅN DELTAGARE – KODAT SOM

6. REFLECTING ON THE PROCESS

Om vikten av att fokusera på fortsatt gemensamt arbete

»Jag tänker att vi har börjat i rätt riktning, med rätt sak i rätt tid. Med just samverkan eftersom det har varit det stora problemet. Så om man börjar där så öppnar det upp för ett arbete framåt.«

CITAT FRÅN DELTAGARE – KODAT SOM

6. REFLECTING ON THE PROCESS

Om hur upplevelsen av arbetet med Change Laboratory har förändrats över tid

»Jag är ju en skeptiker och första gången jag var med så tänkte jag »Jag går inte en gång till på den här skiten. Varför ska vi sitta och prata om saker som vi liksom pratar om hela tiden?« Men nu när jag ser tillbaka på det, så har det här varit något som har gett oss energi. Det har varit något bland det bättre på det här arbetsåret.«

CITAT FRÅN DELTAGARE – KODAT SOM

6. REFLECTING ON THE PROCESS

Om upplevelser från Change Laboratory

»Det har gått från ganska obehagligt att komma hit till att det har varit kul. Man visste inte vad det var... du är ganska brutal (om facilitatorn).«

CITAT FRÅN DELTAGARE – KODAT SOM**6. REFLECTING ON THE PROCESS OCH
3. MODELLING THE NEW SOLUTION**

Om behovet av att lyfta frågorna till andra nivåer

»Jag tycker att det är synd att detta är sista tillfället. Även om det har varit jobbigt så är det ju något som har varit bra. Det är ju skav som vi pratar om, det är jobbigt att peta i. Vi har ju jättesvåra ärenden mellan oss också där vi kämpar för våra synsätt och vad vi måste göra, våra mål och riktlinjer... Det jag känner är dels att jag hoppas att vi kan fortsätta träffas, fortsätta jobba vidare. Men även som jag sa första gången, hade det bara varit upp till folket som sitter här i rummet så hade vi löst det här. Vi behöver kanske göra insatser som riktar sig till högre chefer, förvaltningschefer, och politiken också.«

CITAT FRÅN DELTAGARE – KODAT SOM**3. MODELLING THE NEW SOLUTION OCH
6. REFLECTING ON THE PROCESS**

Om att fortsätta arbeta med att stärka den lokala handlingskraften

»Jag tänker att vi bara måste fortsätta jobba framåt, vi har hittat nån samverkan, identifierat och kommit fram till – och jag håller med dig, det kanske är några som saknas, man sitter nere hos oss och tycker ibland att det här och det här behöver göras (av andra aktörer) – men det kanske faktiskt görs någon annanstans!? Så jag tror ännu mer på det här med samverkan, att hitta nätverk, forum för att samverka och ha någon samordning i det här. Det är bra saker som har kommit ur det här med lappar, tydliggöranden, som vi har jobbat med. Jag ser väldigt positivt framåt.«

Resultat

2024:1 | CAMPUS VÄSTERVIK

RESULTATAVSNITTET UTGÖRS inledningsvis av en sammanfattande beskrivning av den processutveckling som har skett över tid, kopplat till CL-sessionerna. Sedan följer en redovisning av dimensioner och modeller som har utvecklats ur materialet och innehållet under CL-processens gång. Dimensioner handlar om hur CL-deltagarna gemensamt uttrycker att de önskar och strävar efter att arbeta kring hemlöshet och risk för hemlöshet. Modellerna är just konkreta förslag på utveckling och förändring som under CL-arbetet har testats i verksamheterna. Avslutningsvis presenteras en så kallad »Fyrfältare« som synliggör hur modellerna förhåller sig till varandra i termer av vilka ytterligare värden de ämnar tillföra verksamheternas gemensamma arbete.

PROCESSUTVECKLINGEN UNDER SESSIONERNA

Den utveckling som skedde under CL-processens gång visade hur deltagarna inledningsvis hade ett flertal frågeställningar kopplade till utmaningen kring arbetet med hemlöshet i respektive verksamhet. Ganska tidigt i processen blev det också ett starkt fokus på att samtala om och komma med förslag till vad som kunde förklara att läget var som det var i de kommunala verksamheterna med

ansvar för arbete med hemlöshet och risk för hemlöshet. Oavsett speglingsmaterial som presenterades blev det mest samtal om orsaker och analyser av vad som borde göras utan att det ledde till något konkret under ett flertal sessioner. Här blev det viss frustration i processen och risk för stagnation. När det plötsligt blev en medial presentation av den frivilliga organisationen Vinternatt och det pris den verksamheten fått som Årets Västervikare blev det speglingsmaterialet något som triggade en ny nivå och inriktning på analyserna och en ökad förmåga att lyfta fram verksamhetsskav blev tydlig. Då tog processen nya steg och blev alltmer orienterad mot att tillsammans skapa nya modeller för att i praktisk handling göra något konkret som tog fasta på de analyserade problemställningarna. Ytterligare en väsentlig händelse som påverkade var då kommunalrådet aktivt arrangerade en härbärgelösning tillsammans med frivilligorganisationen vid den tragiska händelsen där en hemlös man dött under en kall natt i Västervik, vilket det rapporterades om i lokal media. Här visas det väsentliga i den lokala förankringen av händelser som påverkar och präglar såväl analys som handlingsberedskap och hur en svår och oönskad situation kan komma att bli triggade för handlingskraft. Det blev uppenbart att ett flertal aktörer i kommunen började reagera över hemlöshets-situationen och de praktiker som jobbat med frågan i många år blev i sin tur påverkade i sin profession och i sina verksamheter av denna aktualisering.

DIMENSIONER

Genom analys och sammanställning av CL-materialet, vad som sagts och gjorts under sessionerna, har olika dimensioner utkristalliserats. Det är vanligt förekommande i arbetet med »Change Laboratory« att identifiera dimensioner. Utifrån verksamhetsteori menar man att konflikter och motsättningar i verksamheter ses som en motor till kreativitet och förändring. Genom CL har deltagarna undersökt vilka skav som finns inom och mellan verksamheterna,

vilket har lett fram till att de har kunnat formulera gemensamma dimensioner kring önskade förändringar. Dimensionerna är beskrivningar av hur deltagarna gemensamt önskar och strävar efter att arbeta kring frågor och ärenden som rör hemlöshet och risk för hemlöshet.

Deltagarna har själva fått bekräfta att de håller med om att följande dimensioner är viktiga för dem och har resonerat om varför de inte alltid är enkla vägar att välja – men att det för ett professionellt yrkesutövande är viktiga principer och riktmärken att upprätthålla. Att dimensionerna beskrivs som ytterligheter ska inte förstås som att deltagarna i sina verksamheter arbetar utifrån det ena eller andra sättet idag. Ett exempel är »från långsamt till snabbt« vilket således inte ska förstås som att det aktuella arbetet här och nu genomförs på ett långsamt sätt. Dimensionerna ska snarare ses som en slags analys av vilka konsekvenser det kan få att ha ett gemensamt arbetssätt som lutar mer eller mindre åt en viss riktning.

FRÅN VAGT TILL KLARGJORT

Att gå från vagt till klargjort handlar om att kommunicera mellan verksamheter på ett tydligt sätt, med ett mer gemensamt språk. Att få en större insyn i varandras verksamheter och därigenom en ökad förståelse för varandras olika ansvar och arbetsuppgifter. Att göra detta underlättar på flera sätt och gör att det gemensamma arbetet blir mer förutsägbart och effektivt. För klienterna blir det mer begripligt hur de olika verksamheternas arbete hänger samman.

CITAT FRÅN DELTAGARE

Om vikten av att ha koll på varandras verksamheter

»Det är ju det här med att man inte riktigt vet vad den andra gör, alltså informationsutbytet. Det kan ju finnas någon som är hemlös som har erbjudits

både tre, fyra, fem bostäder eller lägenheter och lösningar, tackar nej och inte tar det. Och då får man till sig att ni har ju ingenting gjort, ni gör ingenting – men det har vi ju visst gjort.»

CITAT FRÅN DELTAGARE

Om att konkretisera och synliggöra arbetssätt

»Det här är något som vi har jobbat med under många år, men det har aldrig skrivits ner på det här sättet.«

CITAT FRÅN DELTAGARE

Om att dela med sig till andra av hur man arbetar

»Det känns ju skönt att få säga att det är så här mycket, det tar ju väldigt mycket arbetstid, det här är ju inte det enda som vi jobbar med, ekonomin.« kollegan säger »Det känns bra att se det svart på vitt – och vi brukar ändå ha ganska bra koll. Det känns bra att andra får se det.«

FRÅN LÅNGSAMT TILL SNABBT

Att gå från långsamt till snabbt handlar om att bli snabbare i dialog och återkoppling mellan verksamheterna. Detta leder till ett mer förenklat och effektivt sätt att arbeta tillsammans, processer kan hållas i gång utan onödig tidsspillan.

CITAT FRÅN DELTAGARE

Om att arbeta snabbare tillsammans med gemensamma arbetsmetoder

»Och vi vill att ni också skickar en signal till den boende, så att det kommer från båda håll.« annan deltagare svarar »Precis, och det gör vi ju nu.«

CITAT FRÅN DELTAGARE

Om strävan efter att arbeta tillsammans enligt ett effektivt och planerat upplägg

»Om man hade fått önska så hade man hoppats att vi fått vara med tidigt också för att kunna ge råd och stöd, kring boendefrågor.«

FRÅN LAGSTRIDIGT TILL LAGLIGT

Att gå från lagstridigt till lagligt innebär att vara noggranna och konsekventa med att förhålla sig till lagar och överenskommelser såväl inom som mellan verksamheterna. Detta leder till att olika ärenden och processer blir hanterade utifrån samma grundläggande förutsättningar och minskar risken för rättsosäkerhet och godtycklighet.

CITAT FRÅN DELTAGARE

Om skillnader mellan då och nu

»Som förr då, när det inte var lika lagstyrt, att man då ändå hade samma problem med människor som mådde väldigt dåligt och som inte klarade av att behålla en lägenhet – som nu. Att man hade precis samma diskussioner då (...) att ha boendeformer som klarar av alla slags människor. Det har vi inte idag – det hade man inte förr heller.«

CITAT FRÅN DELTAGARE

Om utveckling kring lagar och tydlighet

»Det har blivit mer strukturerat, på gott och ont (...)
det ska inte vara godtyckligt.«

CITAT FRÅN DELTAGARE

Om att lagar och regler kan kännas svåra att förena

»När vi pratar om de här utsatta människorna så borde det ju finnas en samsyn, oavsett. Att vi skulle ha samma regler, på nåt sätt, för att kunna hantera. Som det känns nu är det gång på gång att regelverken motarbetar, på något sätt.«

FRÅN ORÄTTVIST TILL RÄTTVIST

Att gå från orättvist till rättvist syftar till att hantering av ärenden, klienter och beslut ska göras på ett sätt som innebär lika förutsättningar och hantering. Detta innebär att undvika godtyckliga tillvägagångssätt och sträva efter att berörda klienter ges samma förutsättningar kring deras möjlighet till stöd och insatser. Enkelt sagt, att alla klienter ska ges samma rätt till hjälp och stöd och att systematiken kring detta ska vara rättvis.

CITAT FRÅN DELTAGARE

Om förutsägbarhet i hur ärenden ska hanteras

»Arbetsättet måste få ha sin gång. Det ska inte gå andra vägar, för det blir inget positivt av det (...)
vare sig om man ser att min chef tar ett beslut över mitt huvud, med nån annan chef... Det är bättre att min chef vet att han ska hänvisa till mig och att vi har dialogen, vi som jobbar i ärendena.«

CITAT FRÅN DELTAGARE

Om en utveckling i strukturens riktning

»Vi är kanske inte alltid överens i det här med att det var bättre förr. Det fanns svårigheter med det också (...) Det är också många saker som kanske har varit så ostrukturerat så att det har varit rättsosäkert, det har varit godtyckligt emellanåt, vem som har fått vad och inte. Genom att ändå hålla oss till reglerna och det vi har att förhålla oss till så blir det i alla fall en förutsägbarhet...«

FRÅN OETISKT TILL ETISKT

Att gå från oetiskt till etiskt innebär att vara noggrann med att sträva efter ett etiskt riktigt förhållningssätt i förhållande till den professionella rollen och gentemot klienten. Ett exempel är att på ett korrekt sätt förhålla sig till kritik eller ifrågasättanden i det offentliga rummet, även om det innebär att man då inte kan besvara den på ett sätt som känns tillfredställande (med hänsyn tagen till exempelvis sekretess).

CITAT FRÅN DELTAGARE

Om utmaningen att kunna arbeta tillsammans utifrån olika förutsättningar

»Alla vill vi så väl, men man är så styrd, lite bakbunden. Det blir som att en del hamnar lite mellan stolarna, att vi blir stuprörsverksamheter på nåt vis. Vi är inne på det där med sekretess och samtycke och... jag tycker ändå att vi försöker, jobba liksom, mot samma mål. Men...«

CITAT FRÅN DELTAGARE

Om frustrationen kring att inte kunna berätta allt om det egna arbetet i media

»Man känner att man bli lite provocerad och lite ledsen. Men man får hålla sig, för vi kan ju inte säga vad det är som vi har gjort, vi har gjort massor...«

MODELLER

Under CL-arbetet har deltagarna tillsammans arbetat fram konkreta modeller som har testats i verksamheterna. Det är vanligt förekommande i »Change Laboratory« att arbeta med modeller. Ovan beskrivna dimensioner har varit viktiga utgångspunkter och riktningar för modellernas framtagande. Dimensionerna kan sägas utgöra ett fundament för grundläggande värden och önskningar för fortsatt utveckling och arbete och modellerna i sig syftar till att just utveckla nya arbetssätt och metoder för att komma närmare önskat samarbete. Utifrån verksamhetsteori menar man att upplevda motsättningar ses som en kraft för att undersöka alternativa tillvägagångssätt. Genom CL har deltagarna undersökt vilka skav som finns inom och mellan verksamheterna, vilket har lett fram till att de har kunnat formulera gemensamma modeller för ett önskat och förbättrat framtida arbete.

Modellerna har alla fått en rubrik och har konkretiserats i termer av hur de ska kunna genomföras, just för att det under CL-arbetet ska ha varit möjligt att skrida till handling och praktiskt genomföra själva modelltestandet. Att gå från det abstrakta till det konkreta, inte kvarstanna vid att endast resonera om önskad utveckling – utan att faktiskt också skrida till verket. En viktig sak att poängtera utifrån modellframtagandet och modelltestandet är att det inte är inte givet att modellerna har implementerats i verksamheterna eller har blivit antagna som beslutade framtida arbetssätt.

BEGREPPSFÖRTYDLIGANDE

Modellen handlar om att man verksamheter emellan kommunicerar med varandra på ett sätt som är konkret och tydligt, att man »pratar samma språk« så att det är givet för både professionella och för klienter vad olika begrepp avser. Ett exempel på begreppsförtydligande som man arbetat med under CL-processen handlar om hur man använder sig av uttrycket »socialt kontrakt« som har varit otydligt och inkonsekvent. I denna modell handlar det också om att vara konkret vid situationsbeskrivningar, såsom att undvika att säga »få eller många« utan i stället sträva efter att använda sig av konkreta numerärer.

CITAT FRÅN DELTAGARE

Om vikten av att använda samma uttryck och begrepp

»Det är ju svårt när vi inte ens pratar samma språk. Vi benämner boendena olika, fortfarande det där med vad vi kallar det. Då har man ju inte den där samsynen, så det är det som gör det krångligt.«

CITAT FRÅN DELTAGARE

Om att skapa gemensamma sätt att uttrycka och beskriva saker

»Det är där jag tycker att det blir krångligt, vi kanske måste byta begrepp på de här grejerna så att det inte går att missförstå.«

LAPPEN

»Lappen« är en modell som handlar om att ta fram ett konkret underlag med kontaktuppgifter så att alla verksamheter känner till vart och till vem man ska vända sig, beroende på vilka frågor man behöver få svar på och vilken information man eftersöker. Ett

exempel på område som har behövt förtydligas är vilka delar av Socialtjänsten som ansvarar för vilka frågor, så att utomstående verksamheter kan ta direkta och korrekta kontakter.

CITAT FRÅN DELTAGARE

Om att lära känna varandras verksamheter

»...så att när folk pratar om soc, det är ju liksom fyra olika om jag inte har tappat någon (...) det är inte lätt att hitta rätt« annan deltagare säger »Ja för vi fattar ju inte heller, vi säger bara soc«.

CITAT FRÅN DELTAGARE

Om att konkretisera gemensamma arbetsprocesser

»Det där verkar ju inte funka, jag tänker att ni ska göra det snabbt – skicka till Försörjningsstöd när det är obetalda hyror och vi ska göra en lapp så att ni vet vart ni ska vända er...«

CITAT FRÅN DELTAGARE

Om att förtydliga ansvarsområden och vart man ska vända sig

»Ofta när vi ringer så blir vi bollade... så det här (syftar på lappen) är jättebra för oss.«

KONTRAKTSTRAPPAN

Modellen handlar om att synliggöra hur man inom Västerviks kommun arbetar idag gällande olika typer av boendeformer och vilka förutsättningar som gäller för att en klient ska kunna vara aktuell för insatser. Denna modell handlar om tydliggörande och att ha gemensam kännedom, verksamhetsöverskridande, om tillgängliga

insatser och de regler som är gällande kring dessa. Detta för att ha en gemensam förståelse för nuvarande och gällande arbetsmodell som används inom kommunen idag.

CITAT FRÅN DELTAGARE

Om att förtydliga och uppdatera gemensamma begrepp

Deltagare pratar om sociala kontrakt, »Det är det som det kallas... det är det som blir så dumt, att vi fortfarande pratar om de där gamla, de är ju inte... de där gamla sociala kontrakten som vi har haft i alla år. Och de heter ju inte så, men folk säger ju fortfarande det. Vi har inget bättre namn för det.«

CITAT FRÅN DELTAGARE

Om att bringa klarhet kring hur begrepp ska användas

»För egentligen, om jag har fattat det rätt... sociala kontrakt är ju egentligen träningslägenheter!?«
Annan deltagare svarar »Nja... Ja, jo, precis. Det är så det är«.

CITAT FRÅN DELTAGARE

Om att lära sig av varandras begrepps användande

»När vi jobbar i vardagen så kallar vi det oftast bara för andrahandskontrakt, för då vet ju vi vad det är.« Annan deltagare säger »Det är ju bara det att vi har ju den benämningen i vår verksamhet och där står den ju för någonting annat, än det du pratar om nu«.

KORTARE KONTRAKT

Modellen handlar om att undersöka förutsättningar för att kunna använda sig av en annan modell kring kortare kontakt inom Bostadsbolagets verksamhet, som skulle kunna höra samman med modell Kontraktstrappan (se ovan). Syftet med modellen är att förenkla steget mellan att som klient ha en boendelösning via Socialförvaltningen och att närma sig ett eget hyreskontrakt inom Bostadsbolaget. En sådan lösning förutsätter en förstärkt verksamhetsövergripande samverkan.

CITAT FRÅN DELTAGARE

Om att arbeta vidare med modell Kortare kontrakt

»Det här med kortare kontrakt som ni pratade om, det tror jag kan vara en jättesmart grej (...) Där känner jag att vi skulle kunna samverka mer (...) Så jobba vidare med det, alltså.«

VRÄKNINGSFÖREBYGGANDE SAMVERKAN

Modellen handlar om att på ett mer konkret och systematiskt sätt arbeta gemensamt och verksamhetsöverskridande i det vräkningsförebyggande arbetet. Under CL-processen och testandet av modellen har nya tillvägagångssätt använts, bland annat genom att nya mötes- och samtalsformer med klienter har ägt rum. Dessa har efterföljts av rapportering mellan verksamheterna, så att en tydligare gemensam bild av tillvägagångssättet har synliggjorts.

CITAT FRÅN DELTAGARE

Om behovet av att ha gemensamma dialoger

»Och det här med förebyggande, för vi hade någon diskussion om det i somras (...) det här med uppsökande verksamhet, förebyggande verksamhet. Och jag vet inte riktigt... Det känns som att vi ändå behöver ta med det tillbaka (...) Det var en diskussion kring ansvaret där, det är en knepig diskussion.«

CITAT FRÅN DELTAGARE

Om vikten av att undersöka och främja förutsättningar för samarbete

»Vi måste verkligen bli bättre på att samarbeta, och att ni har era regler och lagar att förhålla er till, likaväl som att vi har det. Och där nånstans måste man ju hitta ett bra samarbete...«

SNABBARE PASSNINGAR

Modellen handlar om att mellan verksamheter svara upp snabbare på kontakter och »passningar« som rör gemensamma frågeställningar och ärenden som förutsätter en samverkan. Exempelvis kan det gälla när en annan verksamhet behöver agera eller ta vid gällande ärenden som föranleder olika typer av åtgärder, som hänger samman i verksamhetssystemet som helhet. I denna modell inryms även att snabbare återkoppla eller bekräfta information som en verksamhet har mottagit från en annan, så att alla berörda kan arbeta vidare utifrån sina respektive arbetsuppgifter och ansvarsområden.

CITAT FRÅN DELTAGARE

Om behov av att få återkoppling mellan verksamheterna

»Vi har sagt till att vi undrar ju varför, vi skickar när det är ett sanitärt ärende och vi vill ha bekräftelse på att de har fått det här. Och sedan så hör vi ingenting... så vi har ju undrat vad är det som händer? Skickar vi till rätt? Vi måste få någonting.«

CITAT FRÅN DELTAGARE

Om den testade modellen »Snabbare på bollen«

»Vi var otydliga, det är ju jättebra att de gjorde det (skickade över ärenden), det som blev var väl att det var gamla saker som... vi tänkte mer framåt, för det som har varit är ju svårt för oss att hantera (...) det blev lite förvirrat för personerna ifråga och för handläggarna.«

FYRFÄLTAREN

De framtagna modellerna har placerats i en så kallad »Fyrfältare«, som innehåller två olika axlar. »Fyrfältaren« är ett vanligt förekommande verktyg som används inom »Change Laboratory²⁹«. Den används för att åskådliggöra ytterligare vilka övergripande värden som modellernas användning och utveckling bidrar till i det gemensamma arbetet. Axlarna är en slags förening av de dimensioner som tidigare beskrivits och som sammanfattar två för deltagarna tydliga riktningar i hur man önskar och strävar efter att fortsatt gemensamt arbete ska se ut. Den ena axeln handlar enkelt sagt om att arbetet ska tydliggöras, konkretiseras och begripliggöras för enkelhet och klarhets skull. Den andra axeln syftar till en strävan om att utveckla gemensamhet, stärka samverkan och

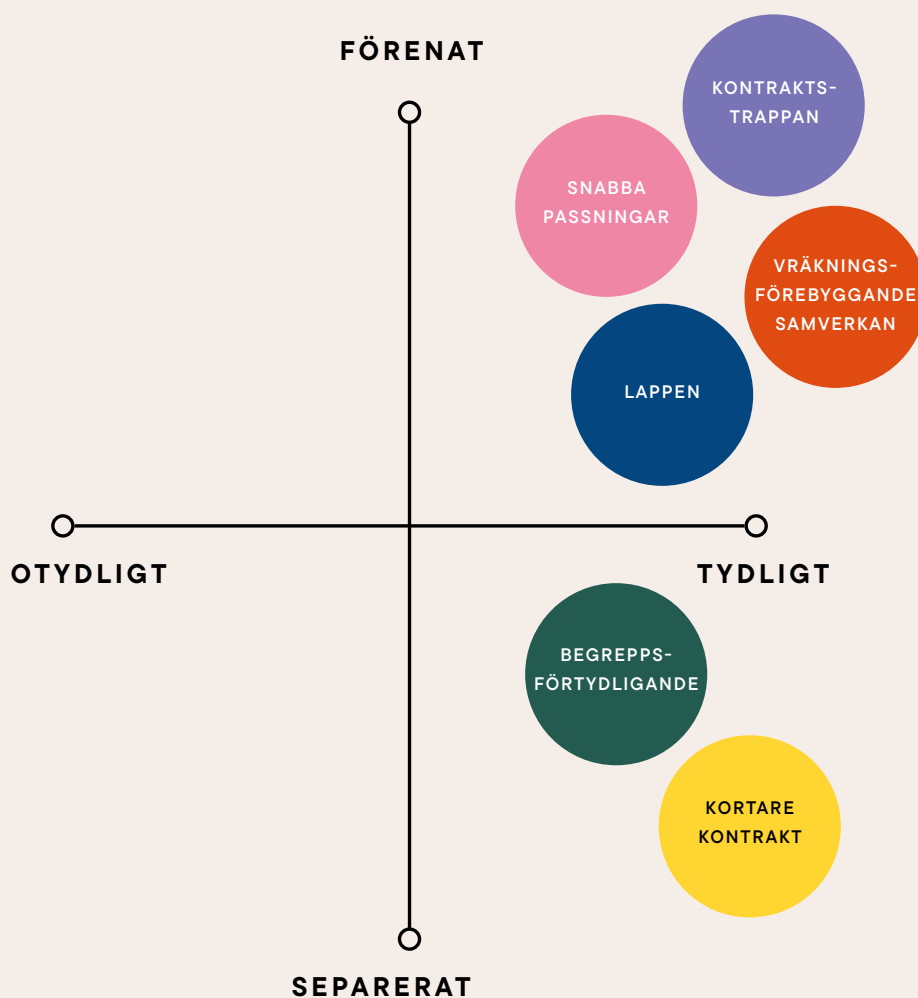
arbeta tillsammans i arbetet kring hemlöshet och risk för hemlöshet. Deltagarnas gemensamma önskan om att driva arbetet i dessa riktningar, kan kopplas till verksamhetsteorin och utgångspunkten om att identifierade skav inom och mellan verksamheter bidrar till möjligheten att arbeta med förändring och förbättring. För att komma fram till »Fyrfältaren«, en slags komprimerad sammanfattning av modeller tillsammans med dimensioner, har deltagarna behövt undersöka de skav som uppfattas som hinder i det nuvarande arbetet.

OTYDLIGT → TYDLIGT

Att gå från otydligt till tydligt innebär en strävan efter att skapa gemensam begriplighet, arbeta på ett sätt som alla berörda förstår och känner samhörighet kring. Att »prata samma språk« för att enklare och mer effektivt hantera gemensamma processer och ärenden.

SEPARAT → FÖRENAT

Att gå från separat till förenat handlar om att arbeta för gemensamma arbetssätt som bidrar med positiva effekter i gemensamma ärenden och frågeställningar. Att sträva efter samsyn, delad förståelse och förenkling i hela arbetskedjan och tillsammans mellan alla berörda verksamheter.

FIGUR 7

Bilden visar en så kallad fyrfältare, där framtagna modeller har placerats in. Fyrfältaren består av två axlar som visar vad modellernas användning och utveckling bidrar till i det gemensamma arbetet, inom verksamheterna som har deltagit i Change Laboratory.

Utvärdering

2024:1 | CAMPUS VÄSTERVIK

EFTER SISTA CL-SESSIONEN skickades en digital utvärdering till samtliga deltagare. Endast fyra svar inkom (cirka 30% svarsfrekvens) vilket gör att informationen får tolkas med försiktighet och inte kan sägas vara representativ för hela deltagargruppen. Samtliga deltagare som besvarat utvärderingen anger att de har medverkat vid majoriteten av CL-tillfällena.

LÄRDOMAR

Deltagarna anger att de har lärt sig mycket om de andra deltagarnas respektive verksamheter, arbetssätt och tillhörande terminologi. Det beskrivs en fördjupad förståelse för att samverkan är viktig att prioritera och utveckla i arbetet med verksamheternas gemensamma arbete kring att förebygga hemlöshet och risk för hemlöshet. Deltagarna beskriver även att de har utvecklat ett annat sätt att tänka kring verksamhetsskav, att gå från att se det som något negativt till att använda det som en kraft för förändring. Andra lärdomar som beskrivs är att våga testa nya saker i verksamheterna och att inte fastna allt för mycket i prat och analys.

MÖJLIGA FÖRBÄTTRINGAR

Deltagarna beskriver att det hade varit viktigt att skapa förutsättningar i verksamheterna för att samtliga deltagare skulle kunna medverka vid varje session. Någon föreslår att det borde ha varit obligatoriskt. Likaså att ge mer tid och utrymme i den egna verksamheten för att kunna fokusera på hemuppgifterna. Deltagarna beskriver att de tycker att fler arbetsledare/chefer samt politiker borde ha varit med i CL-arbetet. Det föreslås förbättringar av själva sessionsgenomförandet, bland annat att CL-ledarens roll bör tydliggöras ytterligare och att en längre paus hade behövts under sessionen.

FRAMTIDA BEHOV

En av frågorna i utvärderingen handlade om hur deltagarna såg på behov efter avslutat CL-arbete. Frågan löd: »Vad behöver du för kunskap eller aktiviteter i ditt arbete framöver för fortsatt arbete med de frågor som varit aktuella inom »Change Laboratory?«. Här följer några exempel på deltagarnas svar:

- Mer avsatt tid i verksamheterna för att kunna fokusera på det gemensamma arbetet kring dessa frågor.
- Genomföra studiebesök hos varandras verksamheter.
- Informationsutbyte med andra kommuner om hur man arbetar kring hemlöshetsproblematiken.
- En särskild verksamhet eller funktion inom kommunen som har ett övergripande ansvar (och mandat) kring hemlöshetsfrågorna.
- En tydlig policy (med gemensamma mål) kring bosociala frågor som samtliga berörda verksamheter tar sitt avstamp i.
- Fortsatta samverkans- och uppföljningsmöten tillsammans mellan verksamheterna.

Slutsatser

2024:1 | CAMPUS VÄSTERVIK

SYFTET MED GENOMFÖRANDET av »Change Laboratory« i Västerviks kommun var att stärka den lokalt förankrade handlingskraften bland de professionella som arbetar med frågor som rör hemlöshet och risk för hemlöshet. Rapportrubriken »Vänligt och värdigt i Västervik« sammanfattar viktiga principer som deltagarna under CL-arbetet har uttryckt och exemplifierat genom det gemensamma arbetet. Det finns en bred samstämmighet kring hur man önskar att arbeta i flera perspektiv – för sig själv som individ, gentemot sina kollegor i den egna och i andra verksamheter och inte minst i förhållande till de individer som är hemlösa eller riskerar hemlöshet. När deltagarna under CL-arbetets gång har ställts inför komplexa situationer, har de återkommande beskrivit vikten av att sträva efter ett professionellt yrkesutövande. De beskriver en gemensam önskan att fokusera på att möta hemlösa vänligt och professionellt värdigt genom rättssäkerhet och rättvist arbete, snarare än genom slumpvisa punktinsatser. Forskningsgruppens tolkning och slutsats är att det är vänligt och värdigt som deltagarna vill arbeta i Västervik.

Ett »Change Laboratory«, uppbyggt av serien av sessioner, blir till en utvecklingsprocess som deltagarna formar utifrån sina erfarenheter, idéer och reflektioner. Under genomförandet växer konkreta modeller och dimensioner fram. Dessa visar på olika sätt hur deltagarna har arbetat tillsammans i en framåtsyftande riktning, med fokus på att stärka och förbättra det gemensamma arbetet. Ett »Change Laboratory« ska inte förstås som en övning kring hur man kan samverka framåt. Under CL samverkar man här och nu. Det sker en gemensam kompetensutveckling för gruppen, konkret kring hur den praktiska samverkan går till och kan utvecklas med stöd av metoden.

En stor del av det antal individer i Västervik, som enligt Socialstyrelsen betraktas befinna sig i en hemlöshetsituation, har olika typer av boendelösningar som socialtjänsten ombesörjer. Så som boendefrågor organiseras och har organiserats inom Västerviks kommun har lett fram till denna situation. Under CL-arbetet uttrycktes en frustration kring att dessa individer »sitter fast« i ett system och att det behövs förändring. Hemlöshetsfrågan är bred och komplex och innefattar individer som befinner sig i olika typer av situation – allt från den som sover utomhus om natten, till den som under många år har haft en boendelösning via socialtjänsten och har stora svårigheter att kunna få eget bostadskontrakt. Detta synliggör behovet av att fortsatt arbeta med hemlöshet och risk för hemlöshet på ett konkretiserat sätt där olika typer av problemsituationer och utgångspunkter hanteras strategiskt var för sig.

När CL genomförs i Västervik framträder en tydlig bild av att verksamheterna som arbetar med hemlöshetsfrågor har »höga trösklar« kring en del av sina insatser. Exempel på detta är de krav som ställs på en klient för att denne ska få tillgång till något som en verksamhet kan erbjuda. Att trösklarna är höga hänger troligtvis samman med flera olika systemiska och historiska faktorer. Verksamheterna

är vana att arbeta på ett sådant sätt, men ser svårigheter kring att det kan bli just otillgängligt för klienter som behöver hjälpen och stödet. Om insatserna endast kan nå ett fåtal så väcks frågor kring huruvida de är meningsfulla eller inte.

Under CL-arbetet har dialogen återkommande berört metod Bostad först och deltagarna har resonerat om de stora skillnader i arbetssätt som metoden innebär, jämfört med hur strukturerna ser ut i Västervik idag. Apropå att ha höga trösklar, så förutsätter arbete enligt metod Bostad först ett mycket annorlunda arbets- och synsätt på hur insatser ska organiseras. Om Bostad först ska införas som metod inom Västerviks kommun behövs noggranna förberedelser och inriktad dialog mellan samtliga berörda verksamheter som kommer att ställas inför att förändra sina respektive arbetssätt.

Genom »Triangelanalyserna« som skapats i CL-arbetet framträder en bild av att de respektive verksamhetssystemen, verksamheterna emellan, inte alltid hänger samman på ett enkelt och tydligt sätt. Det kan bero på flera olika saker såsom bland annat traditioner, lagstiftning och regler eller ovana vid att samverka kring vissa områden. Att verksamhetssystemen inte passar ihop som perfekta pusselbitar ger en bild av att en fungerande och utvecklad samverkan är mycket viktigt.

I CL-metodens sista steg ingår möjlighet att bjuda in aktörer som deltagarna anser viktiga att inkorporera i processen. I denna process blev det kommunalrådet som utkristalliserades som en viktig och önskvärd aktör, givet vad som skett gällande hur han som ytterst politisk ansvarig för kommunal verksamhet agerat i den tragiska händelsen kring en hemlös man som avlidit i Västerviks kommun. Det fanns en stor frustration hos de professionella att det ansvarsområde de haft under alla år plötsligt fått uppmärksamhet och att det även innebar att deras professionella kompetens blivit åsidosatt till förmån för samarbete med en frivillig organisation. Önskan och behovet att berätta och förtydliga sina professionella uppdrag

till ansvarig politiker var starkt. En inbjudan gick till kommunalrådet som tackade ja. Detta tolkades som en önskan att involvera sig, en vilja till engagemang och förhoppning om fortsatt dialog med fokus på professionsdrivet och politiskt ansvarstagande för att skapa goda förutsättningar. Under CL-arbetet beskriver deltagarna återkommande en önskan om att i större utsträckning vara delaktiga i målformuleringar och planering kring de förutsättningar och insatser som beslutas kring arbete som rör bosociala frågor. Deltagarna beskriver att verksamhetsmål inte alltid matchar de resurser och tillgängliga arbetsmetoder som finns i den faktiska arbetsverkligheten. Kraven stämmer inte alltid överens med mandaten, vilket är en del av de upplevda skav som framkommer såväl inom som mellan verksamheterna. Dessutom ska verksamhetssystemen fungera i en föränderlig samhällssituation, vilket ställer krav på att både arbetssätt och förutsättningar behöver uppdateras och förändras över tid.

De deltagande verksamheterna har sedan tidigare haft samverkanssyftande möten med varandra. Under arbetet med CL har vikten av att arbeta med det konkreta framträtt – att inte kvarstanna i enbart analys och informationsutbyte, utan att stärka handlingskraften genom att testa nya modeller och praktiska tillvägagångssätt. Under CL har gruppen, med stöd i metoden och forskningsgruppen, haft en tydlig processriktning och agenda. Gruppen uttrycker löpande under arbetet att detta har varit positivt för att stärka den gemensamma handlingskraften. Man har byggt upp ett gemensamt narrativ och ökat förståelsen för hur man har behov av varandra i arbetet med att motverka hemlöshet och risk för hemlöshet. Det förefaller ha gynnat känslan av att det är viktigt att vara delaktiga i formandet av varandras gemensamma framtida arbete, som en grupp.

Efter ett år, sedan »Change Laboratory« har avslutats, kommer deltagarna tillsammans med forskningsgruppen att ha en gemensam uppföljning. Då kommer man att träffas igen för att följa upp vad som har hänt sedan man avslutade CL. Det är också möjligt att man dessförinnan kan påbörja ett arbete där forskningsgruppen kan följa och stötta den kommande arbetsprocessen. Efter avslutat CL kommer även deltagarna och projektets styrgrupp att mötas för en planerad fortsatt dialog. Dels om erfarenheterna från den genomförda CL-arbetet och dels om hur ett fortsatt gemensamt arbete ska konkretiseras. En av slutsatserna från CL är att det är både önskvärt och nödvändigt att fortsätta utveckla samverkan och verksamheternas gemensamma arbetsätt. Metoden och genomförandet förefaller ha varit stöttande i dessa avseenden, vilket leder till slutsatsen om att upprätthållandet av sådana strukturer skulle kunna vara gynnsamma för gruppens fortsatta gemensamma arbete och utveckling.

Referenser

1. **SOCIALSTYRELSEN.** Kartläggning av hemlösheten 2023. Personer i hemlöshet i behov av socialtjänsten. [Internet]. Stockholm: Socialstyrelsen; 2023. [citerad 13 februari 2024]. Hämtad från: <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2024-2-8927.pdf>
2. **REGERINGSKANSLIET.** Regeringens strategi för att motverka hemlöshet 2022–2026. [Internet]. Stockholm: Socialdepartementet, 2022. [citerad 13 februari 2024]. Hämtad från: <https://www.regeringen.se/contentassets/5a-5f795a1db144ec8dfe36cd60114ed7/regeringens-strategi-for-att-motverka-hemloshet-2022-2026.pdf>
3. **SOCIALSTYRELSEN.** Förebygga och motverka hemlöshet. Analys och förslag för fortsatt arbete inom socialtjänsten. [Internet]. Stockholm: Socialstyrelsen, 2021. [citerad 13 februari 2024]. Hämtad från: <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2021-9-7582.pdf>

4. **KUNSKAPSGUIDEN.** Kommunens och socialtjänstens ansvar för boende. [Internet]. Stockholm: Socialstyrelsen. [uppdaterad 16 november 2023; citerad 13 februari 2024]. Hämtad från: <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/ekonomiskt-bistand/hemloshet/kommunens-och-socialtjanstens-ansvar-for-boendeinsatser/>
5. **REGERINGSKANSLIET.** Regeringens strategi för att motverka hemlöshet 2022–2026.
6. **REGERINGSKANSLIET.** Regeringens strategi för att motverka hemlöshet 2022–2026.
7. **SVERIGES STADSMISSIONER.** De åtta grunderna. [Internet]. Bostad först. [citerad 13 februari 2024]. Hämtad från: <https://www.bostadforst.se/grundprinciperna/fordjupa-dig/#>
8. **REGERINGSKANSLIET.** Regeringens strategi för att motverka hemlöshet 2022–2026.
9. **STATENS BEREDNING FÖR MEDICINSK OCH SOCIAL UTVÄRDERING.** Insatser för att minska hemlöshet för personer med missbruk, beroende och psykisk ohälsa. [Internet]. Stockholm: SBU; 2018 04. [citerad 13 februari 2024]. Hämtad från: https://www.sbu.se/contentassets/4e2bfefeb4754910bcaca4a9daf2499b/insatser_minska_hemloshet_personer_missbruk_beroende_psykisk_ohalsa.pdf
10. **SOCIALSTYRELSEN.** Individ- och familjeomsorgen. Lägesrapport 2022. [Internet]. Stockholm: Socialstyrelsen, 2021. [citerad 13 februari 2024]. Hämtad från: <https://www.>

11. **SVERIGES KOMMUNER OCH REGIONER.**
Bostad först. [Internet]. Stockholm: Sveriges Kommuner och Regioner, 2015. [citerad 13 februari 2024]. Hämtad från: <https://skr.se/download/18.218d605017ee2f-d83c835620/1645004715866/Bostad-forst.pdf>
12. **SOCIALSTYRELSEN.** Kartläggning av hemlösheten 2023. Personer i hemlöshet i behov av socialtjänsten.
13. **ENGESTRÖM, Y.** Expansive Learning at Work: Toward an activity theoretical reconceptualization. *Journal of Education and Work.* 2001;14(1):133–156.
ENGESTRÖM, Y. Learning by expanding. An activity-theoretical approach to developmental research. 2 Uppl. Helsingfors: Orienta-Konsultit; 1987/2015.
STETSENKO, A. From relational ontology to transformative activist stance: expanding Vygotsky's (CHAT) project. *Cultural Studies of Science Education.* 2008;3:465–485.
14. **ENGESTRÖM, Y, SANNINO, A.** Discursive manifestations of contradictions in organizational change efforts: A methodological framework. *Journal of Organizational Change Management.* 2011;24(3):368–387.
SANNINO, A. Transformative agency as warping: How collectives accomplish change amidst uncertainty. *Pedagogy, Culture & Society.* 2022;30(1):9-33.
15. **SANNINO, A.** Activity theory as an activist and interventionist theory. *Theory & Psychology,* 2011;21(5):571–597.
16. **ENGESTRÖM, Y, SANNINO, A.** From mediated actions to heterogenous coalitions: four generations of activity-theoretical studies of work and learning. *Mind, Culture and Activity.* 2021;28(1):4–23.

17. **SPANTE, M, VARGA, A, CARLSSON, L.** Triggering sustainable professional agency: using change laboratory to tackle unequal access to educational success collectively. *Journal of Workplace Learning*. 2021;34(2):162–175.
18. **ENGSTRÖM, Y.** Learning by expanding. An activity-theoretical approach to developmental research. **VIRKKUNEN, J, NEWNHAM, D.S.** *The Change Laboratory. A tool for collaborative development of work and education*. Rotterdam: Sense Publishers, 2013.
19. **SANNINO, A.** Enacting the utopia of eradicating homelessness: toward a new generation of activity-theoretical studies of learning, *Studies in Continuing Education*. 2020;42(2):163–179.
20. **VIRKKUNEN, J, NEWNHAM, D.S.** *The Change Laboratory. A tool for collaborative development of work and education*.
21. **ENGSTRÖM, Y.** Learning by expanding. An activity-theoretical approach to developmental research. **ENGSTRÖM, Y.** *Expansive Learning at Work: Toward an activity theoretical reconceptualization*. **ENGSTRÖM, Y, SANNINO, A.** *Studies of expansive learning: Foundations, findings and future challenges*. *Educational Research Review*. 2010;5(1):1–24.
22. **ENGSTRÖM, Y, SANNINO, A.** Discursive manifestations of contradictions in organizational change efforts: A methodological framework.
23. **ENGSTRÖM, Y.** Ascending from the Abstract to the Concrete as a Principle of Expansive Learning. *Psychological Science and Education*. 2020;25(5):31–43.

24. **SANNINO, A.** The principle of double stimulation: A path to volitional action. *Learning, Culture and Social Interaction*. 2015;6:1–15.
25. **VINTERNATT.** Läs mer om Vinternatt [internet]; 12 februari 2023. Hämtad från: <https://www.vinternattvastervik.se/om/>
26. **LJUNG E.** De blev årets Västervikare: »Jag skakar i hela kroppen«. *Västervikstidningen*. 1 november 2023.
27. **TRYSBERG, O, ALVARSSON, U, LÖNN, E.** Hemlös man dog på toalett i Västervik. *Västervikstidningen*, 29 november 2023.
28. **JOHANSSON, A.** Lösning på hemlösas boende över vintern. *Västervikstidningen*, 8 december 2023.
29. **CHANG, S.** Supporting expansive learning in preservice bilingual teachers' zone of proximal development of the activity system: an analysis of a four-field model trajectory. *Professional Development in Education*. 2021;47(2/3):225–242.

CV

**CAMPUS
VÄSTERVIK**
CAMPUSVASTERVIK.SE

WWW.CAMPUSVASTERVIK.SE

CAMPUS@VASTERVIK.SE